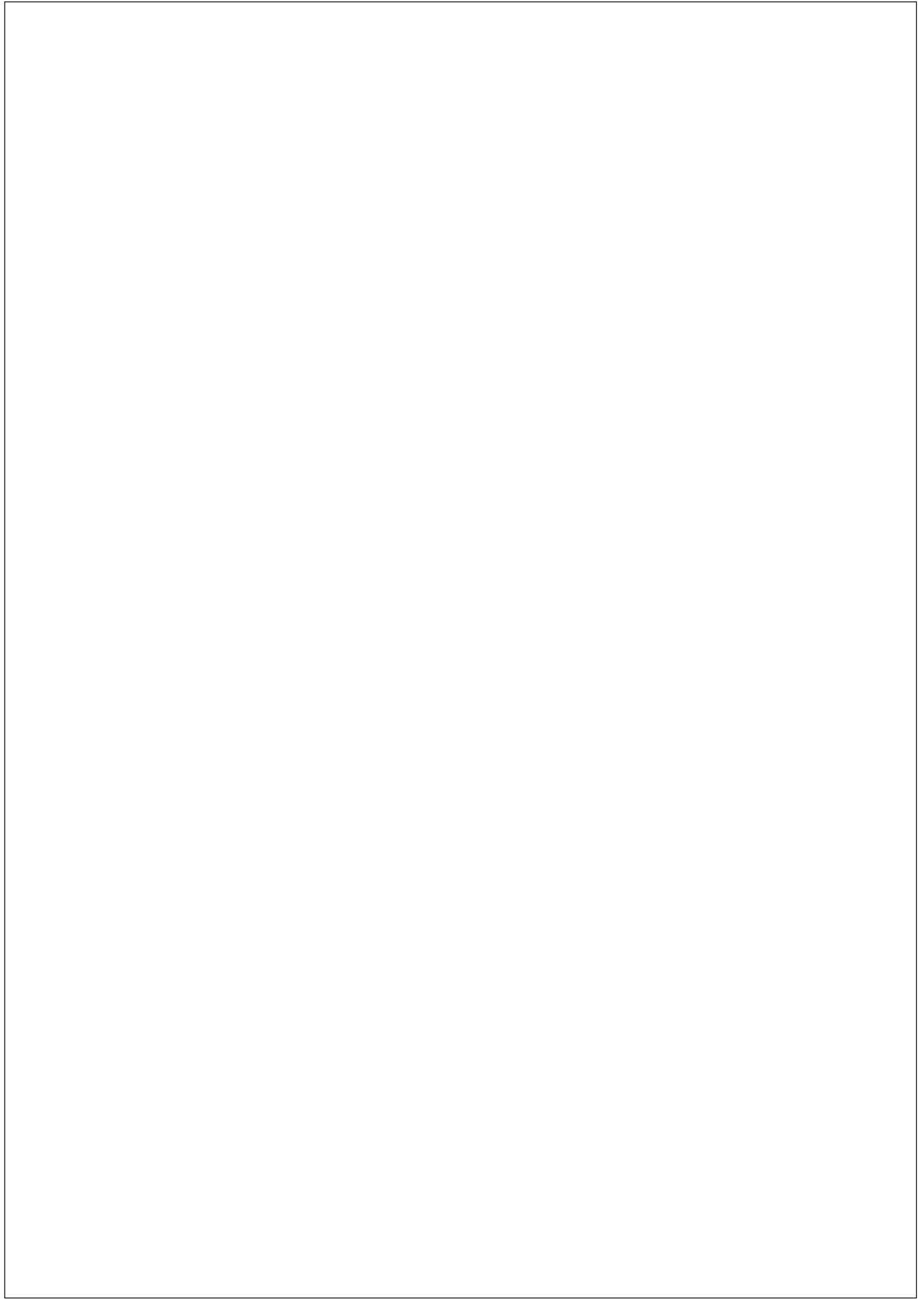

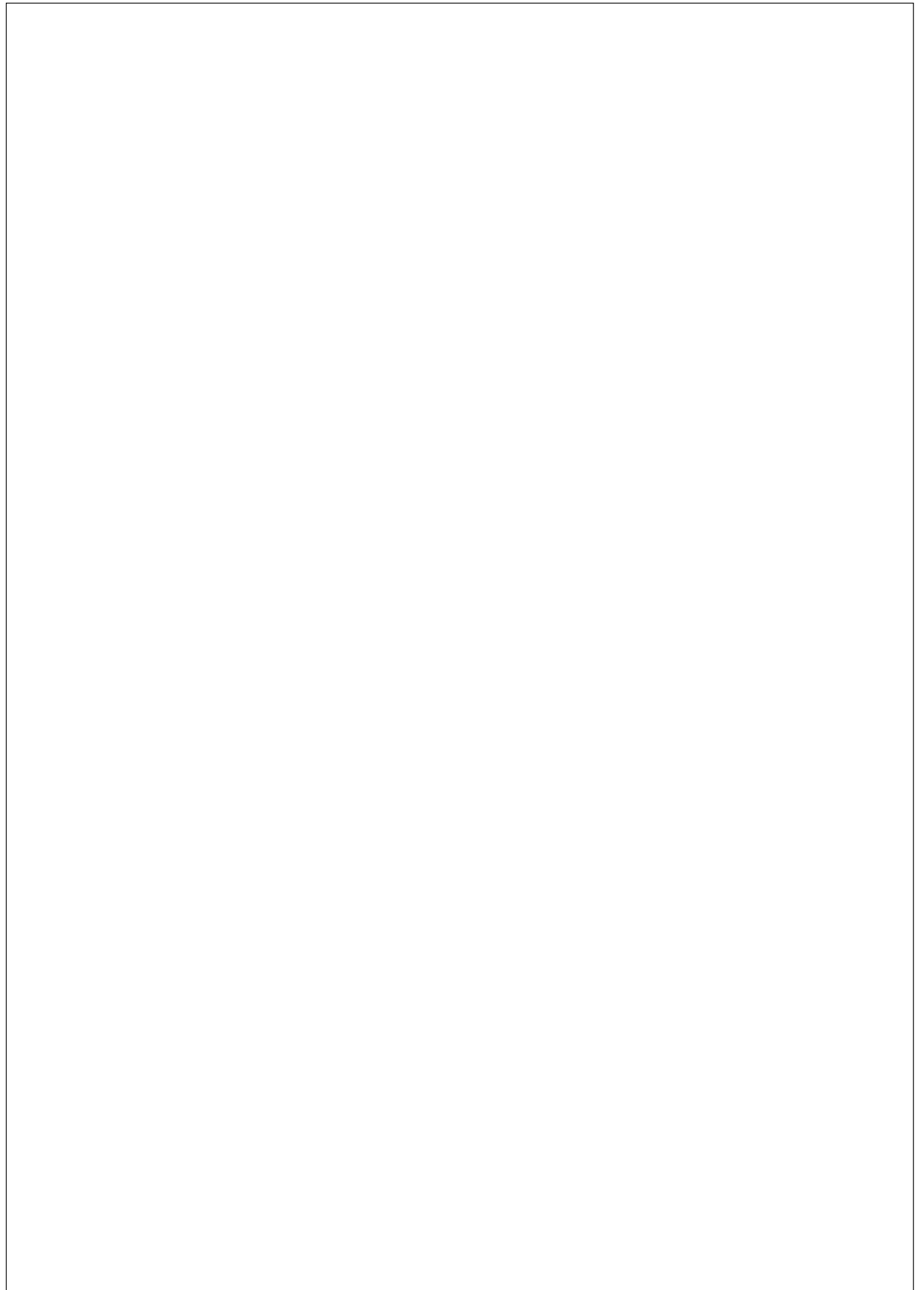
KLASSE

Maandblad voor Onderwijs in Vlaanderen

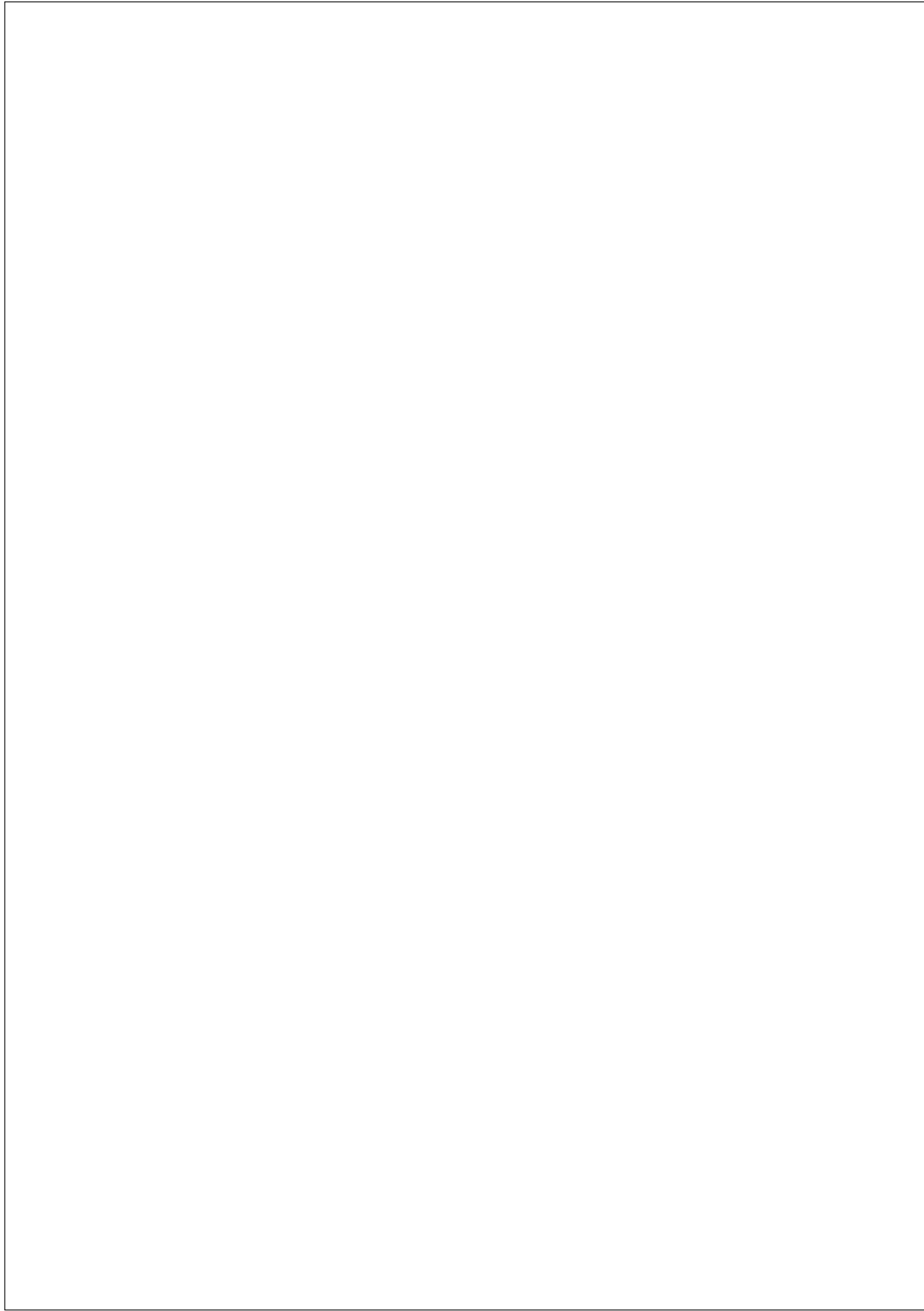

NOVEMBER 90

(advertentie)

(advertentie)

KLASSE

Maandblad voor Onderwijs
in Vlaanderen

Uitgegeven door het
Vlaamse Ministerie van
Onderwijs

Redactie

Patrick De Busscher,
Leo Bormans, Gaby De Moor

Koningsstraat 138
8ste verdieping
1000 Brussel
Tel. redactie 02-211 46 60
02-211 46 61

Tel. abonnementen en
administratie 02-211 46 58
Telefax 02-210 54 09

Productiesecretariaat

Anny Lecocq

Administratie

Diana De Caluwé

Verantwoordelijke uitgever:

F. De Smul, Koningsstraat 150,
1000 Brussel.

Voorzitter Redactiecomité

Jozef Helincks,
directeur-generaal

Foto's : Luc Daelemans

Cartoons : Dirk Vercampt

Lay-out : Artefact, Leuven

Gedrukt op de persen van het
Ministerie van Onderwijs en het
Ministerie van Openbare Werken.

Abonnementen

- 700 fr. per jaar (10 nummers)
- Speciaal tarief uitsluitend voor
leerkrachten : 450 fr.

Te storten of over te schrijven op
rekeningnr. 000-2005310-29 van
Ministerie van Onderwijs,
Diensten Informatie en Biblio-
theek, Koningsstraat 150,
1000 Brussel,
met vermelding van naam, voor-
naam en adres.

Uw onderwijsliteratuur :

Centrale Bibliotheek, Koningsstraat
150, 1000 Brussel.
Tel. 02-210 53 73

Uitlening per post :

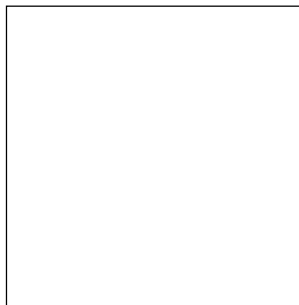
02-210 53 80

Uw vragen over onderwijs :

Dienst Informatie en Documentatie
Koningsstraat 150, 1000 Brussel
Tel. 02-210 54 00.

Wat doet uw computer op
school? Vizier p.6.

De inspectie in het nieuw.
Deel II. Gids p. 20.

Uitgeteld na het A.S.O.?
Forum p. 26.

Leerkrachten hebben
KLASSE. Maar mis-
chien kennen som-
migen dit blad nog niet.
Midden in dit nummer
vindt u een poster.
Hangt u hem uit!

IN DIT NUMMER **KLASSE** nr. 9 november '90

VIZIER

p. 6-15

De computer verwerft zijn plaats in het onderwijs. Hij wordt naast leraar en leerling de vaste derde speler in de klas. Een ingrijpende evolutie. Toch zijn er nog veel vragen. De meeste leraars weten niet eens welke apparatuur er op hun school is en welke mogelijkheden de computer hun biedt. Wij nemen u in **twee schijven** mee op avontuur door hard- en software. De floppie rukt op. In dit nummer gaat de aandacht naar de **algemene integratie** van computers in het onderwijs. In volgend nummer staat de integratie in de **klaspraktijk** centraal. Een databank vooruit en een kus van de juffrouw !

ACTIE

p. 16-19

- Het Belgisch Animatiefilm Centrum komt met een dubbeldeksbus naar uw school. Daarin zit o.a. een volledig atelier om **zelf** een **beeldproductie** te maken.
- Hoe pakt een school twintig **nationaliteiten** aan? **KLASSE** trok naar Borgerhout.
- Een Vlaamse normaalschool op bezoek in **Zweden**. Wat valt daar over onderwijs te leren ?
- Steeds meer scholen organiseren een **geïntegreerde werkweek**. Hoe verloopt zo'n week weg ?

GIDS

p. 20-23

- De **inspectie** wordt grondig hervormd. Het tweede en laatste deel van het commissierapport is nu klaar.
- We moeten onze leerlingen dringend opvoeden tot **kritische consumenten**. De vijftien verbruikersorganisaties van ons land hebben een gemeenschappelijk centrum dat het onderwijs vooruit kan helpen.
- U krijgt de kans om voor een stage **naar het buitenland** te gaan. **KLASSE** publiceert de mogelijkheden.
- Er gaan de komende jaren miljarden naar internationale samenwerkingsprojecten tussen **hoger onderwijs en bedrijven**. Toch hebben velen bij ons de weg naar **COMETT** nog niet gevonden.

PERS

p. 24-25

Knipsels uit binnen- en buitenland o.a. over **vrouwelijke leerkrachten**, de **onderwijsuitgaven**, **discipline** en **meertalige klassen**.

FORUM

p. 26-29

- Sommigen geven **afgestudeerden van het A.S.O.** die onmiddellijk willen gaan werken weinig kans en noemen ze zelfs de «**nieuwe analfabeten**». Is dat ook de realiteit? **KLASSE** publiceert een belangrijk onderzoek.
- Knelpunt : hoe brengt u **gedragsregels** voor een optimaal klasklimaat aan bij uw leerlingen ?
- U blijft ons schrijven. Een selectie uit uw **brieven**.

IDEE

p. 30-33

Wedstrijden, video's, lespakketten, tentoonstellingen, reizen, schooltelevisie, cursussen, nieuwe publikaties... **ideeën zat**.

SCHOOLAGENDA

p.37

De week van **Guy Van Bouwel**. Hij was 22 jaar onderwijzer toen hij zijn loopbaan onderbrak en een grote boerderij verbouwde. Daar laat hij nu elke week andere leerlingen kennis maken met **computers** én met de **natuur**.

Volgende maand : de computer op school (deel 2).
Wat doe je ermee in de klas ?

Voor een *Open Deur Dag* stelt tegenwoordig zowat elke school een batterij computers op als elektronisch uithangbord. Het Ministerie van Onderwijs heeft een vaste stand op

DE FLOPPIE RUKT OP

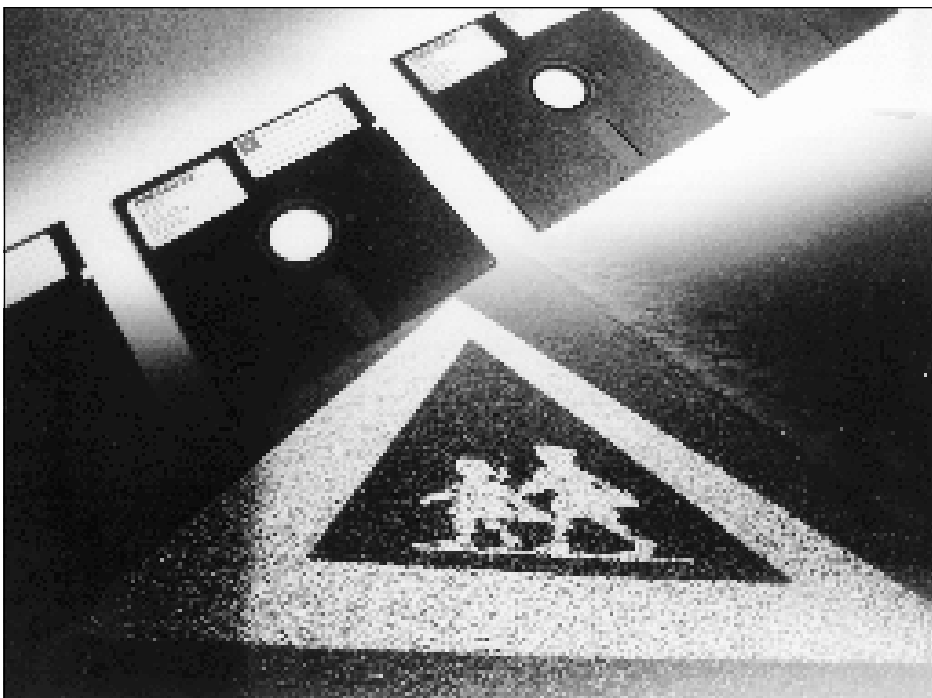
Flanders Technology om de buitenwereld aan te tonen dat ons onderwijs up-to-date is. Maar hoe gaat het er in de school en bij het beleid aan toe als de schijnwerpers gedoofd zijn? Eén op drie leraars is bereid informatica in zijn klas toe te passen. Twintigduizend leraars volgen de cursus «Een computer ook in jouw klas?» De eerste weerstanden zijn overwonnen maar de problemen zijn nog lang niet opgelost. En de evolutie gaat snel.

Zeker in het secundair onderwijs zijn de toestellen (*hardware*) nu overal ingeburgerd. Probleem is: wat doen we ermee? Kwalitatieve programma's (*software*) zijn er onvoldoende. Amper tien procent van de ter goedkeuring voorgelegde programma's voldoen aan de vooropgestelde criteria van het ministerie.

GEEN SOFTWARE

Lag het accent aanvankelijk op **leren over** computer, dan ligt het nu op **leren met** computers. Niet de toestellen zijn belangrijk maar de programma's en de manier waarop ze in het hele onderwijs worden geïntegreerd. Tientallen programma's werden al gewogen en te licht bevonden. Toch worden ze overal gebruikt bij gebrek aan beter.

Erik Platteeuw, Coördinator Onderwijs en Informatica: «Hardware is voor veel scholen een statussymbool. Daar kunnen ze mee uitpakken. Maar een software-pakket van 10.000 frank staat op een onooglijk schijfje en daarin wil men blijkbaar **niet investeren**. Handige verkopers smeren de school soms een volledige computerklas aan en verwijzen voor de software naar ons. Wij moeten dan meestal ontgoochelend meedelen dat er niet veel is waar zij iets mee kunnen doen. Elke school moet eerst een ernstig intern onderzoek houden en zich afvragen wat men van de computer verwacht en wat men er mee wil doen. In functie daarvan moeten ze apparatuur kopen. Spijtig

genoeg gebeurt het meestal andersom. Bovendien moet de software altijd worden bekeken als onderdeel van **zinnvolle leeractiviteiten**. De computer veronderstelt echt wel een andere pedagogische aanpak, tenzij men hem

wil reduceren tot een machine voor drill-oefeningen.

We willen het lokale initiatief niet doden, integendeel. Maar professionele software ontwikkelen is werk voor een team **specialisten**. De gewone leraar kan het resultaat ook niet beoordelen.»

De bedrijfswereld wacht blijkbaar nog af om te investeren: de input is te hoog voor de verwachte output. Toch is er een markt. Die van schoolboeken bedraagt nu al 1,5 miljard. En de uitgevers zien het aandeel van de software toenemen. Dure pakketten krijgen ze echter niet verkocht, o.a. omdat schoolboeken door de ouders worden betaald maar voor software draait de school meestal zelf op.

Louis Van Den Bergh, Uitgeverij Van In: «De interesse is vooral dit schooljaar enorm toegenomen. Hard- en software vertegenwoordigen bij ons nu bijna tien procent van de omzet. Dat is nog niet veel maar het krijgt wel veel aandacht. Over vijf jaar is dat aandeel zeker verdubbeld. In het secundair onderwijs doen talen en bijvoorbeeld elektriciteit het goed. In het basisonderwijs gaat de aandacht naar taal en rekenen. De programma's zijn nu zo beveiligd dat je ze wel kunt kopiëren maar de kopie start niet op. Daar kan je dus niets mee aanvangen.

We gaan ons nu ook meer richten op de **individuele leerlingen**. Die markt is nog veel groter. Vooral voor remediëringsprogramma's talen en wiskunde is er veel interesse, zeker als die aansluiten bij op school gebruikte methodes.

Wij hebben geen eigen programmeurs in dienst maar werken samen met v.z.w.'s die software ontwikkelen. Kant-en-klare programma's zijn voor ons het interessantst. Vijftig procent van wat ons wordt aangeboden geven we uit.

Dat is veel. Misschien liggen onze normen voor software wel wat lager dan voor schoolboeken. Zeker in het begin was gelijk welk voorstel al interessant want er bestond niets.

Voor de basisschool is dat eigenlijk nog het geval. Pas sinds dit jaar is het duidelijk dat ook daar MS-DOS het zal halen van andere

systemen. De programma's laten we niet keuren door het ministerie maar we werken wel samen met allerlei vak- en werkgroepen.»

EN NU DE BASISCHOOL

In het secundair onderwijs zit de computer al stevig ingeburgerd. Nu volgen de andere richtingen. In het Buitengewoon Onderwijs verwacht men veel heil van een **geïndividualiseerde** aanpak. In het technisch en beroepsonderwijs staat het **probleemop-**

TENDENSEN

Op 13 oktober organiseerden het Centrum voor Beroepsvervolmaking Leraren en de vereniging School en Computer in Antwerpen voor de tiende keer het symposium Computers en Onderwijs. Welke tendensen waren daar merkbaar?

Prof. Daems, voorzitter C.B.L.: «Er is nog altijd veel enthousiasme en inzet merkbaar in de brede praktijk van het onderwijs. Ik stel een vijftal beloftevolle tendensen vast.

– Auteurssystemen, waarbij de leerkracht zelf zijn software kan aanmaken, komen niet echt meer ter sprake. De software die gepresenteerd wordt, vertoont meer en meer een professioneel karakter, ook al wordt zij veelal niet commercieel aangemaakt.

– Leren programmeren is geen doel meer op zich in het informatica-onderwijs.

– De computer wordt meer ingeschakeld in «multimediale omgevingen» en aangewend voor telecommunicatie, zelfs met onderwijsdatabanken.

– In tal van wetenschappen wordt de computer ingeschakeld als (meet)instrument of als middel om aspecten van de complexe werkelijkheid te simuleren.

– Ondanks de vooroordelen van de buitenwereld m.b.t. de taalvakken worden er ook voor de talen originele applicaties ontwikkeld. In plaats van de domme drill-programma's voor spelling uit het verleden zien we nu meer quasi-intelligente programmatuur verschijnen.»

lossend werken met de computer centraal. Leerlingen van de afdeling garage bijvoorbeeld leren omgaan met een gegevensbank. Hierin zit informatie over auto-onderdelen, inkoop- en verkoopprijs, besteladressen. Aan de hand van deze geprogrammeerde gegevens berekenen ze de kostprijs voor het herstellen van een defecte auto.

De grootste evolutie in het computergebruik zal zich waarschijnlijk in het basisonderwijs voordoen. Het aantal Vlaamse lagere scholen dat de computer voor onderwijsdoeleinden aanwendt steeg vijf jaar geleden niet boven de tien procent uit. Het werken met de computer was overigens geen prioriteit maar toch vertoonden bepaalde bedrijven een bijzonder «educatieve» interesse.

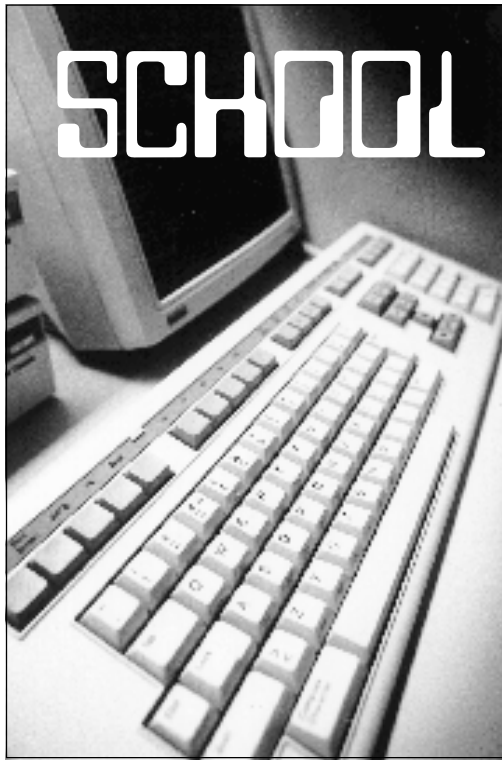
Erik Platteeuw: «Voor de bedrijven is het basisonderwijs tot nu toe een gemakkelijk jachtterrein geweest. Er was geen standaardisatie en veel leraars waren nog niet zo goed op de hoogte. Sommige banken hebben gewoon computers geschonken om het schoolsparen te bevorderen. Ze stelden dan enkele programma's ter beschikking met een didactisch sausje erover maar de toestellen hadden onder meer een veel te klein geheugen. Andere bedrijven liquideren nu gewoon hun stock in het basisonderwijs. Op die manier mist het elke aansluiting met het secundair onderwijs en zitten veel scholen straks met een kater. Voor de bedrijven telt alleen de afzet. Soms overstelpen ze daarvoor iemand met gratis apparatuur. Wij proberen echter een samenhangend beleid uit te dokteren en daarvoor is uniformiteit nodig. Wie zijn job goed doet kan zich nochtans niets laten wijsmaken. Er zijn adviesgroepen genoeg. Ook in het technisch en hoger onderwijs doen bedrijven soms aanlokkelijke voorstellen om een voet in huis te krijgen. De school moet echter altijd eerst onderzoeken wat haar behoeften zijn, waarom en op welke manier ze computers wil inschakelen.

Dat is belangrijker dan zomaar wat toestellen in huis halen voor het image.»

MINDER MIDDELEN

Voor onderzoek en ontwikkeling van programma's scoort ons land zeer laag. Alleen Zwitserland investeert minder. Nederland trekt bijvoorbeeld een half miljard uit om de komende drie jaar educatieve software te ontwikkelen. Daar zullen wij maar matig van kunnen mee profiteren. De leerplannen en de terminologie verschillen te erg met die van ons.

Erik Platteeuw: «Wij moeten het met veel minder stellen dan vijf jaar geleden. Sedert de organieke regeling van de navorming werden bijvoorbeeld de mogelijkheden om software te ontwikkelen met middelen van de navorming afgeschaft.» □

SCHOOL IN SCHIJFJES

De vijf koepelorganisaties voor het onderwijs hebben elk een eigen visie over invoering en plaats van computers in het onderwijs. Maar wat zijn hun prioriteiten ?

De Dienst Gemeentelijk Onderwijs van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten heeft alvast haar strategie klaar.

– *J.-P. Mergaerts* : Wij kiezen voor de computer als **didactisch hulpmiddel**, zoals een schoolbord. Via de computer is beter onderwijs mogelijk. Denk maar aan tekstverwerking voorstellen, uitleg oefeningen voor rekenen, spellingoefeningen voor taal. Met Logo kun je bijvoorbeeld algemene denkvaardigheden stimuleren.

– *U kiest dus voor leren MET de computer ?*
 – *Mergaerts* : Leren OVER computer is geen prioriteit. Wel kan men zoals voor verkeersveiligheid vanuit de belangstelling van de leerlingen een project opstarten rond de computer. Daar is trouwens een lessenreeks voor beschikbaar.

– *En de navorming ?*

– *Mergaerts* : Die staat in het teken van onze basisfilosofie : de **integratie** van de computer als didactisch hulpmiddel in de klas. De leraars leren tekstverwerking, maken kennis met Logo en spreadsheets, zodat ze zelf grafieken kunnen maken. De computer is **geen mirakelding**. We moeten hem gewoon in het klasleven integreren.

DIDACTISCHE MOGELIJKHEDEN

Ook de *Cel voor het Vlaams Provinciaal Onderwijs* (C.V.P.O.) hecht veel belang aan de integratie van de computer.

– *E. Van Woensel* : Ons navormingsprogramma spreekt voor zich. Wij geven introductie en vervolmaking tekstverwerking, dBase (database), Lotus 1–2–3 (o.a. spreadsheet) en Open Book, een auteurs-systeem waarmee men met de leerlingen

kan dialogeren. De klemtoon ligt op de mogelijkheden van de computer in de dagelijkse klassituatie.

– *U geeft ook enkele modules «Gebruik van de computer in het onderwijs». Wat houdt dat in ?*

– *Van Woensel* : Dat is een reeks sessies over **specifieke onderwijspakketten** voor één bepaald vak of voor een groep van vakken. De leraars leren zo'n pakket kritisch beoordelen. We hebben ook sessies over de **didactische mogelijkheden** van de computer. We leren hoe je een computerklas inricht, hoe je hardware evalueert en wat de plaats van de computer en andere media is in het leerproces. Integratie schept voor ons meer mogelijkheden voor beter onderwijs.

INITIATIE IS NIET VOLTOOID

Het *Nationaal Secretariaat van het Katholiek Onderwijs* (N.S.K.O.) heeft een Pedagogische Stuurgroep Informatica.

– *R. Vandewalle, secretaris* : In het secundair onderwijs is de eerste fase voorbij. We stoppen met de initiatie van informatica-leraren en concentreren ons op de integratie in de bestaande vakken. Dat betekent niet dat de initiatie voorbij is. Zo'n 80 à 90 procent van de **vakleraren** moet nog geïnitieerd worden.

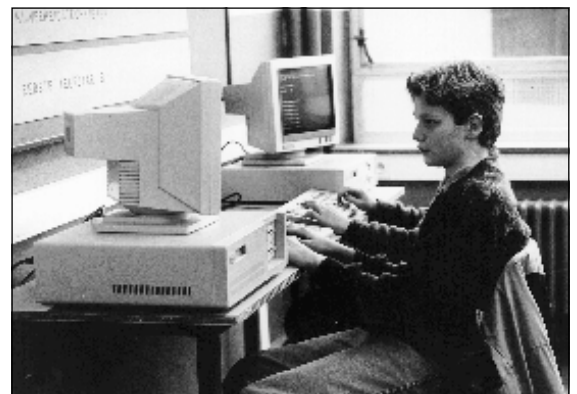
– *Over welke vakken spreekt u ?*

– *Vandewalle* : We onderscheiden vier sectoren : exacte en menswetenschappen-

lijke vakken, nijverheidssector, handelssector en diverse sectoren. De laatste omvat o.a. landbouw en kleding. Bij gebrek aan kredieten moesten we «Talen en Informatiseringstechnieken» schrappen. Nieuw is «Informatisering van de schooladministratie».

– *En in het lager onderwijs ?*

– *Vandewalle* : Prioriteit is zoveel mogelijk mensen met de computer **in contact** brengen. Via ons project «Informatisering van de schooladministratie» bereiken we de directeurs, die dan de computer op hun school kunnen propageren. We geven ook navorming voor

Elk net legt eigen accenten maar overall wordt de computer als ernstig didactisch hulpmiddel geïntegreerd. De leraar zal ermee moeten leren werken.

Logo en waarschijnlijk ook voor Globes.

– *Hoe ver staat u in het lager onderwijs qua hardware ?*

– *Vandewalle* : Zeer zwak. Veel scholen hebben één computer, maar er zijn weinig

MS-DOS-computerklassen. Er zijn een aantal MS-X-klassen, maar dit systeem wordt niet meer geproduceerd. In West-Vlaanderen zijn er veel scholen met Macintosh-computers, omdat daar een veelschrijver voortdurend programmaatjes op Macintosh produceert. We ijveren voor de standaard MS-DOS, maar het lager onderwijs wordt nog vanuit de bisdommen geleid. Dat maakt het overleg moeilijk.

– *Wat zijn uw plannen voor het buitengewoon onderwijs?*

– *Vandewalle* : Hier ligt de nadruk op de **evaluatie** van software. De leraar moet immers oordelen of deze in zijn specifieke klassituatie bruikbaar is. Ook het gebruik van toepassingspakketten willen we aanmoedigen. Deze omvatten tekstverwerking, database en spreadsheet. We kunnen – ook in het secundair onderwijs – de schaarse middelen beter besteden aan pakketten dan aan kleine en in sé beperkte programma's.

– *Heeft de computer zijn plaats op school definitief veroverd?*

– *Vandewalle*: De computer kan zeer zinvol zijn, mits men een **andere didactische aanpak**

han-teert. De methodiek en de leerplannen moeten worden herzien. Binnen het leerplan Talen moet bijvoorbeeld tekstverwerking mogelijk zijn. Maar dat is een traag proces. De navorming schiet wel op. Wij bereikten vorig jaar zowat 2000 leraars. Dat zijn geen vollere de informatici geworden, maar ze hebben toch bepaalde aspecten leren kennen. Als we realistisch blijven, moeten we echter beseffen dat we nog voor **honderd jaar** werk hebben.

MULTIMEDIAAL ONDERWIJS

De *Permanente Commissie Officieel Neutraal Gesubsidieerd Onderwijs* (C.O.N.O.) ontwerpt nieuwe leerplannen voor het vak Informatica en haar navormingsinstituut N.I.N.O. schoolt de leraars.

– *H. Cuypers* : Wij hanteren **geen bindende richtlijnen**. Elke inrichtende macht bepaalt haar eigen visie. Toch zijn er constanten. In de eerste graad secundair onderwijs is «Informatietechnologie» opgenomen in het vak Technologische Opvoeding. Het leerplan is volledig klaar, maar bij gebrek aan hard- en software kan daarnaast «Eenvoudig

computergebruik» vaak niet worden opgenomen. In de tweede graad geven we prioriteit aan leerplannen én inrichting van computerklassen én navorming. Informatica hoeft niet in het gemeenschappelijk vakkenpakket. Om de invoering als keuzevak mogelijk te maken moeten er wel dringend computerklassen komen.

– *En het probleem van de standaardisatie?*

toepassingssoftware. Leraars, hulpopvoedend en administratief personeel maken kennis met tekstverwerking, gegevensbank en elektronisch rekenblad. De prioriteit ligt in het lager onderwijs, met vijf vrijgestelden. Het vrij onderwijs heeft alleen voor het secundair onderwijs al twintig mensen. Dat zegt genoeg.

– *L. Goovaerts, coördinator* : Vijf mensen is

net genoeg om onze plannen te realiseren. Er was nooit coördinatie of lange-termijn-denken. Nu hebben we een **actieplan** met vier grote pijlers, die samen het plan schragen. Vooreerst de aankoop van hardware. Elke school zal kunnen beschikken over zes computers, betaald via de S.A.B.M.O.'s. Er moet software komen. We kunnen –om economische redenen – naar Nederland kijken en hun software (indien nodig) aanpassen. Voorwaarde is dat de software een meerwaarde geeft en de efficiëntie van ons onderwijs verhoogt.

– *En de integratie van de computer?*

– *Goovaerts* : Dat is de derde pijler : de N.I.T. in de curricula

van de basisschool opnemen. Met tips voor welke leerstof je welke software kan gebruiken én met uitbreiding van het curriculum. De leerling moet immers met een klavier leren werken : dactylolessen dus ! Ook onderzoekend leren kan worden geïntroduceerd, bijvoorbeeld via Globes.

– *Veel zal afhangen van de vierde pijler, de navorming.*

– *Goovaerts* : Niet alleen daarvan. Wij maken een onderscheid tussen **in-service-training** of navorming en **pre-service-training**. De leerlingen van het derde jaar normaalschool krijgen ook navorming maar dat hoort eigenlijk een deel van hun vorming te worden. In de navorming zelf hebben we één groot project: «Leren leren met de computer in het Gemeenschapsbasisonderwijs». Alle leraars worden zo computergebruikers. Ze krijgen zes keer zes uur navorming over een periode van enkele jaren. **Deze navorming is verplicht!** We hebben een enquête gedaan om onze beginsituatie exact te kennen. Binnen vijf jaar doen we die opnieuw. Dan zullen we de resultaten met exacte cijfers aantonen. □

WAAROM IS HIJ ZO AANTREKKELIJK ?

A. Dirkzwager stelde in 1984 na 14 jaar experimenteel onderzoek al vast dat ook over een langere periode bekeken de motivatie voor het werken met de computer hoog bleef (*Leren met computers in het onderwijs, Den Haag*). Wat maakt dat ding zo aantrekkelijk voor leerlingen ?

1. Hij **reageert onmiddellijk** op wat je doet. Hij helpt, geeft raad en antwoordt snel. Die feedback prikkelt de eierzucht en zet aan tot steeds nieuwe pogingen.
2. Het is prettig te weten of je goed of fout zit zonder dat de leerkracht dat meteen merkt. Een goed programma legt ook uit waarom je fout zit. Zo **leer je uit je fouten** en moet je niet bang zijn om er te maken.
3. Je werkt **zelfstandig** volgens aanleg, tempo en persoonlijkheid. In andere leersituaties gericht op de (onbestaande) gemiddelde leerling verlies je veel tijd met te wachten : beangstigend voor de ene, vervelend voor de andere.
4. Je voelt dat je bijleert. Je leert **intensiever**. De daadwerkelijk bestede leertijd wordt optimaal benut.
5. Je moet niet alleen kijken en luisteren. Je bent **actief** betrokken op visueel, auditief en kinesthetisch vlak. De computer is een bron van prikkels. Informatie die je op zoveel verschillende manieren tot je neemt, onthoud je bovendien beter.

– *Cuypers* : Niet elke inrichtende macht stelt of stelde dezelfde eisen. De algemene tendens gaat wel naar MS-DOS compatibele apparatuur. Bij zo'n aankoop moet men ook rekening houden met de **integratie** in de andere vakken. In de tweede en derde graad is de integratie in de technische en praktijkvakken prioritair. Daarvoor hebben we een aantal navormingsprojecten lopen. Voor de algemene vakken valt er nog veel te doen. Ik weet niet waarom, maar onze workshops om de leraars te laten kennismaken met bepaalde software, kennen weinig belangstelling. De integratie moet nochtans een echt **multimediaal onderwijs** mogelijk maken.

LEREN «LEREN»

Voor de A.R.G.O. ligt de zaak moeilijker. Vroeger werd alles vanuit het ministerie geregeld. Nu zijn de A.R.G.O.-middelen schaars.

– *E. Platteeuw* : De A.R.G.O. moest kiezen. In het secundair onderwijs is er nog één project –met twee halftijdse krachten – rond

DE EUROPESE NETWERKEN

Computernetwerken omspannen het onderwijs in Europa. Hierdoor beschikken onderwijsspecialisten vrijwel onmiddellijk over de nodige informatie. Deze netwerken stimuleren de onderlinge samenwerking waardoor de lidstaten hun onderwijssystemen meer op elkaar afstemmen. We zetten vijf belangrijke internationale databanken voor onderwijs even op een rijtje.

EURYDICE

Eurydice is het informatienetwerk voor onderwijs in de Europese Gemeenschap. Dit netwerk verzamelt, analyseert en verschaft informatie over alle **samenwerkingsprojecten** van de lidstaten op het gebied van onderwijs, opleiding en jeugdzaken. Via Eurydice wordt ook informatie uitgewisseld over het onderwijsbeleid en de organisatie van het onderwijssysteem van elke lidstaat. Deze informatieuitwisseling zou het onderlinge begrip moeten stimuleren.

Elke lidstaat heeft zijn eigen Eurydice-diensten. Doorgaans zijn ze gevestigd in het Ministerie van Onderwijs.

Vlaams Ministerie van Onderwijs – Bestuur Gemeenschappelijke Diensten – Informatie- en Documentatiediensten – Eurydice Eenheid – Koningsstraat 150–1000 Brussel – ☎ 02-210 54 00 en 02 – 210 54 01

EUDISED

Eudised is het **informatienetwerk** voor onderwijs in de lidstaten van de Raad van Europa. Deze gemeenschappelijke informatiebron biedt de mogelijkheid om de onderwijssystemen in Europa op elkaar af te stemmen maar niettemin eerbiedigt ze de autonomie.

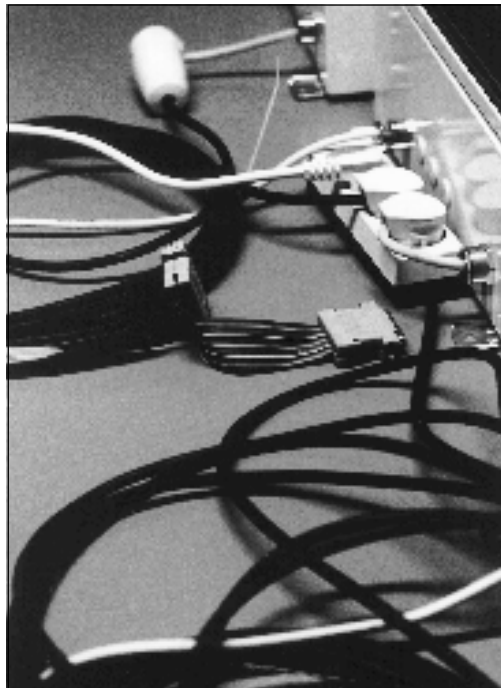
Om informatie te kunnen uitwisselen met alle landen die elk hun eigen taal en eigen onderwijssysteem hanteren werd een vertaalinstrument ontwikkeld.

Eudised-thesaurus is een gestandaardiseerde lijst met onderwijstermen die worden gebruikt om projecten of documenten te beschrijven.

Vlaams Ministerie van Onderwijs – Informatie- en Documentatiedienst – Dbr. W. Boomgaert – Koningsstraat 150–1000 Brussel – ☎ 02-210 53 82

EURYCLEE

Euryclee is een databank en coördinatie-organisme. Dit netwerk verzamelt en verspreidt informatie over de gevolgd

en studieperioden tussen de lidstaten. Dit bevordert de mobiliteit en het vrije verkeer van studenten en wetenschappelijk personeel.

Elk nationaal informatiecentrum verstrekt deskundig advies inzake erkenningen. Vooral instellingen van hoger onderwijs, studenten, decanen, docenten en toekomstige werkgevers maken gebruik van deze informatie.

Vlaams Ministerie van Onderwijs – Bestuur Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek – Dienst Gelijkwaardigheid Diploma's – Dbr. N. Vercruyse, adviseur – Koningsstraat 136 – 1000 Brussel – ☎ 02-211 42 11

PLUTO

Pluto-project (Project to Link Universities and Teaching organisations) verbindt universitaire instellingen en instituten voor leraarsopleiding in Europa met elkaar via een elektronisch netwerk.

Pluto wil grenzen tussen landen en culturen overbruggen door wederzijds contact en gezamenlijk werk, voornamelijk in de gemeenschap van lerarenopleiders.

Meer specifiek stimuleert Pluto de mogelijke toepassingen van **nieuwe informatietechnologieën in leerkrachtenopleiding**. Dit kan door training van nieuwe vaardigheden, gericht op communicatietechnologie. Zo krijgen leraars en studenten een opleiding in de vaardigheden om elektronische netwerken (databanken, teksten) te leren gebruiken als een leermiddel door het curriculum heen.

Via een reeks van samenwerkingsprojecten die parallelle activiteiten in klassen van de verschillende deelnemende instituten vereisen, zullen deze vaardigheden worden ontwikkeld.

Dit computernetwerk wordt gedragen door het E.A.R.N.-systeem (European Academic Research Network). Intussen geeft dit ook toegang tot wereldomspannende netwerken.

Pluto werkt onder meer samen met A.T.E.E. (Association for Teacher Education in Europe).

De Vrije Universiteit van Brussel is een knooppunt van Pluto. Op het ogenblik maakt het Hoger Pedagogisch Instituut Karel Buls-Funck in Brussel als enige Vlaamse normaalschool gebruik van deze grensoverschrijdende computerfaciliteiten.

V.U.B. – PLUTO – Prof. Dr. Arno Libotton – Faculteit psychologische en pedagogische wetenschappen – Pleinlaan 2 – 1050 Brussel – ☎ 02-641 26 27 □

strategie in de Europese lidstaten bij de invoering van nieuwe informatietechnologieën in het onderwijs. Hierdoor kunnen de betrokken personen en instanties zich vertrouwd maken met nieuwe technologieën en kennis nemen van de bestaande educatieve software. Eventueel kunnen ze toegang krijgen tot databanken op hetzelfde werkterrein in de andere lidstaten van de Europese Gemeenschap.

Het Vlaams Euryclee-centrum is een centraal informatie- en documentatiepunt, coördineert bijscholing en begeleiding, genereert beleidsadviezen in samenwerking met de ministeriële Commissie Onderwijs en Informatica en haar gespecialiseerde werkgroepen. Euryclee coördineert ook de inventarisatie, keuring, aanmaak en verspreiding van educatieve software, zet een regionaal netwerk op voor informatietechnologieën en werkt mee aan internationale initiatieven i.v.m. onderwijs en N.I.T.

Vlaams Ministerie van Onderwijs – Dienst Media en Informatietechnologieën – Handelskaai 7 – 1000 Brussel – ☎ 02-217 41 90

NARIC

Het Naric-netwerk van nationale informatiecentra beoogt het verbeteren van de academische **erkenning van diploma's**

Alle Europese jongeren moeten de nieuwe informatie-technologieën kennen en kunnen gebruiken.

wat scholen hebben overigens, los van de gecoördineerde zaken, eigen informatica-projecten lopen.

De knelpunten zijn nog altijd de scholing, navorming en bijvorming van de leerkrachten en de verwerving van software door de scholen. De leerkrachten moeten een antwoord kunnen vinden op de vraag welke software binnen hun vak zinvol te gebruiken is, waar ze die kunnen raadplegen en onder welke voorwaarden ze te verkrijgen is, voor ze eventueel beslissen tot een aankoop.

Ondanks beperkte financiële middelen leverden de commissie en de werkgroepen geen pro forma werk. Momenteel verschuiven de werkgroepen hun aandacht naar de integratie. Maar de weg naar het integreren van de informatica in de verschillende vakken is nog lang. De stap van apparatuur over programmatuur naar nieuwe werkvormen is dus nog niet voor morgen.

De commissie Onderwijs en Informatica

VIJFJAARENPLAN

In 1984 werd de *Commissie Onderwijs en Informatica* geïnstalleerd om tot een formeel overleg te komen tussen alle onderwijsnetten over de problematiek rond de introductie van de *Nieuwe Informatietechnologieën (N.I.T.)* in het onderwijs. Hoe ver staat het er nu mee ?

De beleidsstandpunten werden in 1985 vastgelegd in een **vijfjarenplan**. Een eerste grote principe betrof een longitudinale uitbouw van het informatica-onderwijs in drie niveaus: technologie in de eerste graad van het secundair onderwijs, informatiekunde in de tweede graad en vervolgens integratie van de informatica in de verschillende vakken.

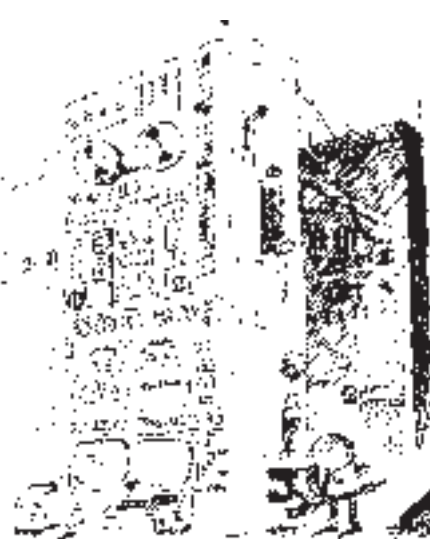
In een Europese context werd bovendien het leren **over** de N.I.T. prioritair gesteld. Want om de jonge generatie betere kansen te geven dienen **alle** jongeren, voor ze de voltijdse leerplicht beëindigen, de eerste beginselen van het praktisch gebruik van de N.I.T. en een basisbegrip van de werking, de toepassingsmogelijkheden en de beperkingen ervan te kennen.

Vandaag hebben de verschillende onderwijsnetten deze algemene optie aanvaard. De timing van de uitvoering verschilt weliswaar van net tot net. In het Gemeenschapsonderwijs is de informatietechnologie geïntegreerd als thema binnen de technologische opvoeding. Je kunt nu ook stellen dat alle secundaire scholen, ook in de gesubsidieerde sector, tenminste over één computerklas kunnen beschikken. Heel

telt vijf werkgroepen: informatica-opleidingen industriële sector; informatietechnologie en-kunde, initiatie in de informatica; scholing en bijscholing; uitrustings- en financieringsaspecten van de N.I.T.; de N.I.T. en de P.M.S.-sector. Voorts zijn projectgroepen werkzaam voor het basisonderwijs, het buitengewoon en het secundair onderwijs. □

GELIJKE KANSEN

Etienne Baeten, Voorzitter van de Commissie Onderwijs en Informatica: «Onderwijs weerspiegelt altijd een tijdsgeest. In de jaren '70 stonden bijvoorbeeld de democratisering en de gelijke kansen voorop. De jaren '90 zijn blijkbaar op kwaliteitszorg gericht. In die geest van verhoogd rendement speelt de computer een grote rol. Maar dat betekent niet dat we de sociale verschillen mogen vergeten. Ook voor informatisering moet onderwijs iedereen even veel kansen geven. Op veel scholen spelen computerclubs op dat vlak al een positieve rol. Maar waarom stellen we de computerklassen bijvoorbeeld niet open op woensdagnamiddag voor de leerlingen die thuis géén computer hebben? Het is belangrijk dat alle leerlingen dezelfde kansen krijgen.»

PLANNEN VOOR DE BASISCHOOL

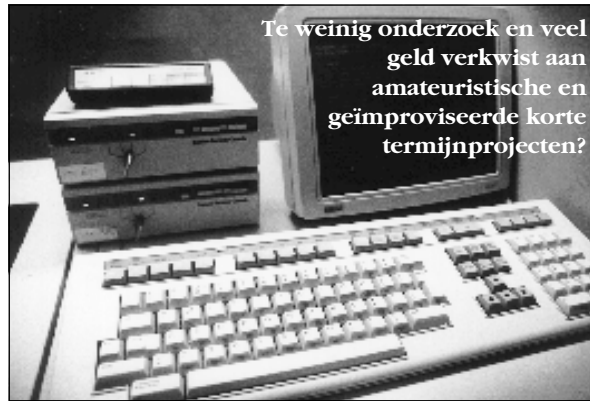
De Projectgroep Informatica in het basisonderwijs van de Commissie Onderwijs en Informatica bracht onder het voorzitterschap van prof. E. De Corte pas een opgemerkt advies uit. Wij willen u de belangrijkste punten hieruit niet onthouden. Temeer omdat blijkt dat er nog heel wat werk op de plank ligt.

Om een verantwoord en efficiënt gebruik van computers op de basisschool mogelijk te maken moet een passend beleid worden gevoerd op verschillende beslissingsniveaus: het ministerie, de onderwijsnetten, de school en de klas. De projectgroep brengt uitsluitend advies uit over enkele aspecten van het **overheidsbeleid**.

HET HULPMIDDEL

Informatica heeft een zinvolle plaats in het basisonderwijs. Niet alleen in de schooladministratie, maar ook als **hulpmiddel** bij het leren en onderwijzen en als **werkinstrument** van de leerling. Oefenprogramma's, tekstverwerking en gegevensbeheer, Logo : er zijn voorbeelden genoeg.

De projectgroep vraagt daarom een onderzoek naar de gevolgen van de invoering van de nieuwe informaticatechnologieën (N.I.T.) voor de doelstellingen van de basisschool. Er moet ook werk worden

gemaakt van een **raamplan** waarin de plaats van de computer in de verschillende vormingsgebieden wordt bepaald.

DE STANDAARD

Eerst moet er natuurlijk apparatuur zijn. Voor de meeste basisscholen is dit een zeer moeilijk, vaak zelfs onoverkomelijk probleem. De overheid moet hier dus een bijzondere inspanning doen. Het A.R.G.O.-initiatief om al hun lagere scholen uit te rusten met zes MS-DOS/AT-computers met V.G.A.-kaart en -monitor én met twee printers is dan ook een zeer grote stap in de goede richting.

Het tweede grote probleem is de standaardisatie. **Duidelijke afspraken** tussen

de netten moeten problemen voorkomen. Men is alleszins op het goede pad : MS-DOS wordt algemeen als standaard aanvaard. M.b.t. de bijhorende grafische kaart groeit er een eenvormigheid naar een V.G.A.-kaart.

GEZOCHT : SOFTWARE

Goede software is moeilijk te vinden. De projectgroep heeft heel wat programma's getest, maar bitter weinig kwaliteit gevonden. Om te beginnen is er weinig goeds beschikbaar. De middelen en mankracht ontbreken om zélf goede programma's te maken of om bestaande programma's te vertalen en/of aan te passen aan het Vlaamse onderwijs. **Multi-disciplinair**

samengestelde teams die programma's ontwikkelen en evalueren én de nodige middelen krijgen zijn dringend nodig.

En hoe vindt men bestaande goede software ? Een coördinerende instantie die informierend én opiniërend optreedt zou veel verborgen informatie kunnen doorspelen naar de geïnteresseerden.

Blijft het probleem dat goede software duur is. Een begin van oplossing is het plan om vanuit de Dienst Media en Informatietechnologieën door de projectgroep goedkeurende software goedkoop beschikbaar te stellen.

OPLEIDING EN NAVORMING

In de opleiding voor toekomstige leerkrachten komen de N.I.T. nog te weinig aan bod. Denken we maar aan het leerplan Mediakunde in het Pedagogisch Hoger Onderwijs en aan de deskundigheidsbeoordeling van alle opleiders in deze instituten. Ook de navorming staat veel te ver van zowel de basisopleiding als van het ontwikkelingswerk en de begeleiding. De continuïteit van de navormingsprogramma's is daarenboven nooit verzekerd. Navorming is nog te veel een opeenvolging van losstaande en kortlopende initiatieven. De projectgroep wil de problemen helpen oplossen, o.a. door deel te nemen aan de beoordeling van de ingediende navormingsprojecten m.b.t. computers in de basisschool.

PROEFSTATIONS

De projectgroep stelt een reeks proefstations voor (één of twee per net) die met de universiteiten moeten samenwerken. Hier zouden computerleeromgevingen kunnen worden ontwikkeld en uitgetest.

Deze vernieuwingen worden het best tegelijk en in wederzijdse samenhang aangepakt. □

COMPUTER TOCH ONDERBENUT ?

Prof. De Corte, hoofd van het Centrum voor Instructiepsychologie en Technologie (K.U.L.), heeft kritiek op de manier waarop onderwijsinstanties in ons land omspringen met de computer.

Volgens *De Corte* werd er de jongste jaren veel geld verkwt aan amateuristische en geïmproviseerde korte termijnprojecten. Tegelijk werd te weinig onderzoek verricht over de mogelijkheden van de computer in het onderwijs. De ontgoochelende ervaringen resulteerden in een tanend enthousiasme voor het gebruik van de computer in de klas. Dit heeft er op zijn beurt toe geleid dat de overheid nog minder dan vroeger geneigd is om te investeren in onderzoek.

De falende resultaten waren vooral het gevolg van de lage kwaliteit van de software en de slechte opleiding van de leerkrachten. Een investering in computers op school mag immers niet beperkt blijven tot apparatuur. Leraars moeten niet alleen technisch worden ingewijd. Werken met de computer veronderstelt immers ook een mentaliteitswijziging met meer aandacht voor denkstrategieën.

De Leuvense pedagoog is ervan overtuigd dat de computer heel wat meer mogelijkheden biedt om denkvaardigheden te stimuleren dan de technische middelen waarover men tot nu toe beschikte.

Hij verwijst hierbij naar recent wetenschappelijk onderzoek over het gebruik van de programmeertaal Logo. «De leerlingen gebruiken die denkvaardigheid ook in andere domeinen die niets met Logo te maken hebben», aldus *De Corte*. □

DE EDUCATIEVE SOFTWARE GEKRAAKT

Bij apparatuur hoort programmatuur. Maar welke software krijgt van het Vlaams Ministerie van Onderwijs het kwaliteitslabel mee ?

De Dienst Media en Informatietechnologie (M.I.T.) aan de Brusselse Handelskaai bouwt langzamerhand een distributienet op voor educatieve software. Vorig schooljaar liepen al 966 aanvragen binnen. Verwacht evenwel nog geen flitsdienst met een rijk gestofeerde catalogus. Op het ogenblik keurden de verschillende evaluatiecommissies slechts een tiental programma's goed. Maar de beoordelaars zijn amper van het computerscherm weg te slaan. Voor de nieuwe reeks oefensessies van «Een computer ook in jouw klas - deel 2» zullen in de oefencentra ongeveer vijftig pakketten worden geëvalueerd. Waarschijnlijk zullen er een dertigtal gunstig worden beoordeeld.

– *Waarom moet goede software voor klasgebruik voldoen ?*

– *Marcel Moyson, adviseur-boofd van de dienst M.I.T. :* Elk jaar verschijnt er heel wat nieuwe software op de onderwijsmarkt. Maar amper **vijftien procent** ervan is educatief en didactisch verantwoord te gebruiken. Goede educatieve software geeft een meerwaarde aan het onderwijs. Ze wordt in de lessen geïntegreerd. De realisatie ervan is teamwork van specialisten die daarenboven het leerplan grondig kennen. Voorlichting geven aan de gebruiker is de taak van onze dienst. Van elk programma zeggen we op welk niveau en in welke omstandigheden het zinvol kan worden gebruikt.

Je kunt geen software evalueren door ze, zoals een videoproduktie, even te bekijken. De evaluatie is een opdracht van een aantal commissies ad hoc die netoverschrijdend werken. Er zijn drie fasen : het technisch aspect wordt samen met de producer besproken; het pedagogisch-didactische aspect wordt uitgetest in de klaspraktijk. Leerkrachten geven autonoom hun bevindingen. Tenslotte volgt eventueel de validering. Dergelijke evaluatierondes duren nu een jaar. Drie maanden zou echter ideaal zijn.

– *Worden veel pakketten ter evaluatie voorgelegd ?*

– *Moyson :* De hoeveelheid pakketten is eigenlijk beperkt. Vorig jaar vroegen we in het basisonderwijs de pakketten op die ze er gebruikten. We stelden een soort hitparade op en we bekeken de meest gebruikte titels. Helaas konden we **niets valideren**. Vaak krijgen we experimentele pioniersprogramma's voorgelegd. Dit is geen depreciatie van de werkers in het veld. De makers hebben een vertrouwelijk verslag gekregen met onze opmerkingen en bezwaren. We hebben ze ook gevraagd of ze hun programmawillen verbeteren. Hoewel er goede principes in verwerkt zijn konden we bijvoorbeeld een aantal wiskundeprogramma's onmogelijk goedkeuren omdat ze waren geschreven voor andere systemen dan MS-DOS.

– *Etienne Baeten, voorzitter van de Commissie Onderwijs en Informatica :* De overheid moet ervoor zorgen dat ze het initiatief op lokaal vlak niet doodt. Uit die experimentele programma's zal wellicht iets groeien, zelfs zonder officieel label.

– *Erik Platteeuw, coördinator Onderwijs en Informatica :* Software is duur. Door gevalideerde software aan te bieden willen we vermijden dat de scholen pakketten aankopen waarmee ze, achteraf bekeken, niets kunnen aanvangen. Het grote probleem met software is dat je ze eerst moet kopen vooraleer je ze behoorlijk kunt uittesten. Handboeken kun je daarentegen eerst rustig doorbladeren voor je een beslissing neemt. De leraar zou van zijn directie een budget moeten krijgen om goede software aan te kopen. Directies zijn sneller bereid geld uit te geven aan apparatuur. Daar kun je mee naar buiten komen. Een programma van 50.000 frank staat daarentegen op een onooglijk schijfje. Het is amper tastbaar.

– *Je kunt software kopiëren. Blijft daarom het marktaanbod beperkt ?*

– *Platteeuw :* Dure programma's vragen

haast om te worden gekopieerd. Dit is inderdaad een probleem. Een goed leraar informatica kan een beveiligd programma

kraken. En daarom willen de bedrijven niet investeren in de ontwikkeling van educatieve software. Ons taalgebied stelt bovendien een te kleine markt voor.

– *Laten de grote uitgeverijen van software hun produkten door de Commissie Onderwijs en Informatica evalueren ?*

– *Moyson :* Er komt beweging in. Firma's weten dat er evaluatiecommissies bestaan. Nochtans leggen ze nog niet allemaal hun nieuwe produkten voor.

– *Platteeuw :* Een programma dat met een goede marketing vlot verkoopt maar waarvan ze weten

dat het onvolmaaktheden bevat laten ze liever niet evalueren. De commissie maakt evenwel een negatieve beoordeling nooit openbaar.

– *Is het mogelijk de software betaalbaar te houden voor de scholen ?*

– *Moyson :* De Dienst Media en Informatietechnologie heeft als opdracht andere media ter beschikking te stellen, ook educatieve software. Hierbij dienen we de financiële druk op de scholen te verminderen. We trachten daarom met firma's te onderhandelen en een overeenkomst af te sluiten zodat de distributie naar het onderwijs via onze dienst zou gebeuren. In dit geval hoeven de scholen slechts een minimale prijs te betalen. Maar om dat te realiseren moeten we zelf over een behoorlijk budget beschikken.

– *Welke raad laat u inprinten ?*

– *Baeten :* Ik denk dat de mensen essentieel moeten zien welke risico's er verbonden zijn aan het invoeren van de computer. Er is voorlopig zeer weinig goede en aangepaste software in de handel. De ontwikkeling ervan is het grote aandachtspunt voor de toekomst.

Een tweede accent is de integratie. Software is slechts een van de middelen voor zinvolle activiteiten in functie van het curriculum. Men moet bereiken dat de computer een instrument wordt van de leerling, niet van de leraar. Er wordt weinig schade aangericht in de computerklassen. Dit is het bewijs dat de leerlingen gemotiveerd worden als ze voor een zinvol aangewende apparatuur zitten. Hoe meer integratie, hoe minder vandalisme. □

– **KORT PRAKTISCH** –
Ministerie van Onderwijs
Dienst Media en Informatietechnologie
Handelskaai 7
1000 Brussel
☎ 02-217 41 90

HARDE WENSEN VOOR ZACHTE WAAREN

- De Commissie Onderwijs en Informatica moedigt de softwareontwikkeling aan in een Europese -in het bijzonder met Nederland- en in een netoverschrijdende samenwerking. Schaalvergroting verlaagt de kostprijs.
- Ze vrijwaart de rechten van het Ministerie van Onderwijs voor produkten die met onderwijskredieten werden gerealiseerd.
- Ze wil het gebruik van commerciële pakketten mogelijk maken. Hiervoor moet het departement gemengde licenties voor het hele onderwijs kunnen afsluiten met de uitgevers.
- Het op macro-niveau organiseren van een gecoördineerde samenwerking met uitgevers en het bedrijfsleven blijft een knelpunt.
- Een organieke regeling beperkt de mogelijkheden om software te ontwikkelen met de middelen van de navorming. Hierdoor verleent de overheid minder steun aan de ontwikkeling van goede didactische software dan enkele jaren geleden.

EEN DATABANK

Een honderdtal Vlaamse scholen zijn aangesloten op Didactel, een gegevensbank voor alle beschikbare educatieve software (zo'n tweehonderdvijftig programma's). U krijgt op uw scherm over elk programma inhoud, werking, prijs, contactadres enz. Een kwalitatieve beoordeling hoort er niet bij en daarom werkt het Ministerie van Onderwijs er niet aan mee. Iedereen die een programmaatje heeft kan het in het bestand laten opnemen. Bedrijven kunnen op die manier schermen met een groot beschikbaar aanbod van software maar dat zegt niets over de kwaliteit ervan.

Didactel is een initiatief van School en Computer, B.B.L. en Philips. Lidmaatschap is gratis. Uiteraard moet u over de apparatuur beschikken (een modem, software) om gegevensbanken te kunnen raadplegen. Meer informatie (o.a. via een Nieuwsbrief) : B.B.L. - Externe Relaties - ☎ 02-738 24 39 of Philips Onderwijsgroep - ☎ 02-211 96 59

SCHOOLRAPPORT GEPRINT

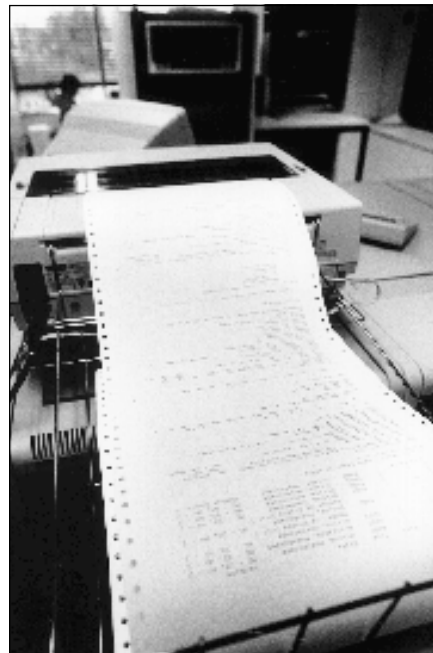
Hoeveel avonden verknoeit u met puntenlijsten invullen? De computer levert nochtans op een kwartiertje een rapport af. De mogelijkheden lijken onbegrensd.

Er zijn tientallen programma's voor rapportering in gebruik. Meestal zijn ze echter alleen geschikt voor de eigen school. Het programma van PEDIC uit Gent verovert nu op enkele maanden tijd de ene **basisschool** na de andere. Het werd ontworpen door twee professionelen uit de computerwereld die hun vrouw 's avonds tijdroovende puntenlijstjes zagen invullen. Na anderhalf jaar voorbereiding en een proefperiode in vijf scholen ligt nu een gebruiksvriendelijk produkt klaar dat aan elke specifieke situatie kan worden aangepast. Het kreeg de steun van de diocesane inspectie. Een honderdtal scholen uit verschillende netten werken er nu al mee.

Omdat er geen commerciële basis achter zit blijft het schijfje goedkoop : 2000 frank, inclusief een drie uur durende sessie om de werkwijze te verduidelijken. Je hoeft echt geen freak te zijn om het te kunnen gebruiken. Binnen de school kan het schijfje trouwens

vrij worden gekopieerd maar de naam van de school kan niet worden uitgewist. Ruilen kan dus niet.

Voor de school volstaat één MS-DOS computer, al zijn meer exemplaren natuurlijk handiger. Wie thuis zo'n toestel heeft, krijgt het nog gemakkelijker.

GRAFIEKEN

Frank Pauwels, directeur PEDIC: «De meeste leraars staan verbaasd over de mogelijkheden. De computer berekent automatisch totalen, gemiddelden, percentages, midscores, de plaats in de groep, de evolutie per vak enz. Elk resultaat kan bovendien in heldere grafieken worden gegoten, per vak, per klas of per leerling. Totalen en gemiddelden worden auto-

matisch aangepast als een leerling verhuist of als er eens wat minder onderdelen werden getest. Het is zelfs mogelijk per vak de hele schoolloopbaan aan resultaten van één leerling op te vragen. Uiteraard moeten we hier voorzichtig mee omspringen. Vertrouwelijke gegevens vragen discretie en omgaan met cijfers veronderstelt ook altijd een pedagogische visie. De leraar krijgt nu echter **meer tijd voor de interpretatie** van de cijfers en een aangepaste begeleiding van de leerling. De cijfers worden geen doel meer maar een middel. Daarmee worden ze tot hun juiste proportie herleid. Ze zijn duidelijk en overzichtelijk. Of ze daarbij in schoonschrift verschijnen of op kettingspapier worden uitgeprint doet niet ter zake.» □

Diocesaan Pedagogisch Didactisch
Centrum (PEDIC)
Coupure Rechts 314
9000 Gent
☎ 091-25 37 34

KOPEN VOOR DE TOEKOMST

Wat is de meest geschikte apparatuur voor educatief computergebruik? Met het brede aanbod op de markt alvast geen makkelijk te beantwoorden vraag. Maar standaardiseren werkt kostenbesparend. MS-DOS uitwisselbare systemen zijn nu in alle netten en in alle niveaus algemeen aanvaard.

Vroeger dreigde er een chaos omdat de leerkrachten niet wisten welke normen ze moesten hanteren bij de aankoop van hardware. Dit is intussen veranderd. Ook in het lager onderwijs werd gekozen voor P.C.'s die verenigbaar zijn met I.B.M.-apparatuur (I.B.M. compatible). Dit wil niet zeggen dat je je moet binden aan een bepaald merk. MS-DOS is een industriële standaard waar de meeste fabrikanten zich wereldwijd bij aansloten. Wie opteert voor MS-DOS compatibele computers kiest voor een **stelsel** dat onder diverse merknamen wordt verkocht tegen concurrentiële prijzen.

De scholen krijgen evenwel de raad mee zeer **behoedzaam** te zijn bij het onderhandelen met firma's. De aankoopverantwoordelijken moeten zeker zijn dat de apparatuur aan de vereiste criteria voldoet. Bedrijven wekken namelijk nogal eens de schijn dat een bepaald net of zelfs het ministerie hen officieel ondersteunt. Op deze manier trachten ze een **educatief label** op hun apparatuur te kleven. Wie zelf geen kenner is kan in de netten van een handige verkoper verstrikt geraken. Want we moeten elkaar geen Mietje noemen: het gaat hem erom zoveel mogelijk computers te slijten aan het onderwijs. Grote bedrijven stelden hiervoor een marketingplan op. Via de overkoepelende onderwijsorganen of via rechtstreekse benadering van de schoolhoofden prijzen ze hun voordelen aan.

INFORMATIE

Wie de enter-toets niet durft aan te raken kan het beste eerst deskundige raad inwinnen. Op het Vlaams Ministerie van Onderwijs kunnen de volgende diensten informatie en/of ondersteuning verlenen: **– didactische software en audiovisuele media**

Dienst Media en Informatietechnologie – Handelskaai 7 – 1000 Brussel – t 02-217 41 90
– algemene informatie over de Commissie Onderwijs en Informatica en Europese initiatieven

Euryclee – Handelskaai 7 – 1000 Brussel – t 02-217 41 90 of 02-211 46 40
E-mail: (Elektronische brievenbus): 02-217 54 04 (Gold 81: CET023) – Fax: 02-210 53 72

– boeken en tijdschriften

Centrale Bibliotheek – Koningstraat 150 – 1000

Brussel – t 02-210 53 73 – Fax: 02-210 54 09

In alle netten werden leerkrachten gedetacheerd die advies kunnen verlenen over het gebruik van de computer als leermiddel aan directies, leerkrachten en ouders.

Voor het Gemeenschapsonderwijs

– Autonome Raad voor het Gemeenschapsonderwijs (A.R.G.O.) – Regentlaan 40 – 1000 Brussel – t 02-234 59 10 – Fax: 02-513 34 14

Vanaf 1 december nieuw adres: Belliardstraat 12 – 1040 Brussel

Men kan ook terecht in de Regionale Mediacentra gehecht aan de Hogere Pedagogische Instituten van het Gemeenschapsonderwijs in Brugge, Gent, Hasselt, Laken en Lier.

Voor het Officieel Gesubsidieerd Onderwijs

– Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten v.z.w. – Dienst Basisonderwijs – Aarlenstraat 53 bus 4 – 1040 Brussel – t 02-233 20 11 – Fax: 02-231 15 23

(voor het secundair onderwijs)

– Permanente Commissie van het Officieel Neutraal Onderwijs (C.O.N.O.) – Rogiercentrum – Residentie HERA, Internationale Doorgang 29 bus 20 – 1210 Brussel – t 02-219 19 38 – Fax: 02-218 78 28

– Vereniging van de Belgische Provincies v.z.w. – Cel voor het Vlaams Provinciaal Onderwijs (C.V.P.O.) – Koloniënstraat 18–24 bus 13 – 1000 Brussel – t 20-514 19 00 – Fax: 02-512 66 36

Voor het Vrij Gesubsidieerd Onderwijs

– Nationaal Secretariaat van het Katholiek Onderwijs – Guimardstraat 1 – 1040 Brussel – t 02-507 06 11 (algemeen) – 02-507 07 17 (nadocin) – Fax: 02-512 24 59

STANDAARDISATIE

De werkgroep «Uitrustings- en financieringsaspecten» van de Commissie Onderwijs en Informatica geeft eveneens **aanbevelingen** in verband met apparatuur en programmatuur voor educatief computergebruik.

Gezien de steeds toenemende complexiteit van de programma's die voor educatieve doeleinden gebruikt worden, evolueren ook de eisen gesteld aan de apparatuur heel vlug. De werkgroep meent die **waarschijnlijke evolutie** te kunnen samenvatten in de hiernaast staande tabel.

Zij is er zich evenwel van bewust dat sommige scholen om budgettaire redenen zich (voorlopig) met minder tevreden zullen

moeten stellen. Wel wordt aangedrongen niet te laag te mikken: een CGA-grafische kaart bijvoorbeeld is kwalitatief niet meer aanvaardbaar. De voorgestelde specificaties zijn dus geen verplichte norm maar wel een leidraad bij de aankoop van nieuw toekomstgericht materieel.

Het gaat om algemene aanbevelingen die in sommige gevallen te hoog liggen (bv. voor het vak informatica is geen kleurenscherm nodig), in andere gevallen te laag (bv. voor vakken waar C.A.D. toegepast wordt).

1. Alle computers in de (computer)klas

Aanbevolen:

- MS-DOS AT-compatibel (processor 80286 of hoger)
  - intern geheugen minimaal 1 Mb., liefst 2 Mb.
  - één soepele schijfeenheid voor schijven van 3,5 duim, 1,44 Mb.
  - een harde schijfeenheid van minimaal 20 Mb.
  - kleurenkaart en –monitor VGA
  - toetsenbord met apart numeriek klavier
  - muis.
- Nuttig:*
- grafische gebruikersinterface, bv. Windows 3.0
  - aansluitingsmogelijkheid voor videoplaat en CD-ROM.

2. Per klas

Aanbevolen:

- minstens één computer met soepele schijfeenheden van de twee formaten (3,5 en 5,25 duim) en een harde schijf met grotere capaciteit, bv. 60 Mb. of meer
- twee matrixprinters 24 naalden
- een LCD-scherm voor overheadprojectie op groot scherm.

Nuttig:

- minstens één modem die V22, V22bis en V23 aankan
- een scanner(tje). □

HET VERVOLGT

Tienduizenden leraars gebruiken de computer in hun klas: op elk niveau voor elk vak. Dat is een ingrijpende evolutie. Welke problemen moet u overwinnen? Hoe pakt u het aan? Daarover gaat het volgende VIZIER in KLASSE 10.

In januari start ook de nieuwe multimediale cursus «Een computer ook in jouw klas!». In dit tweede deel staat het computergebruik in de verschillende vakken centraal. Er zijn al duizenden leraars ingeschreven. Het cursusboek is gratis. Aanvragen bij *Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Administratie voor Onderwijs en Permanente Vorming – Dienst Schriftelijk Onderwijs – Mevr. L. Dalle – Kunstlaan 43 – 1040 Brussel – t 02-513 74 64*

FILM IN DE BUS

Het Belgisch Animatiefilm Centrum heeft een origineel project uitge-

werkt. «Bus in beeld» is een rijdende tentoonstellings- en cursusruimte waarmee beelden letterlijk in beweging worden gebracht. De bus komt naar u toe en het programma wordt aangepast voor kinderen, jongeren en volwassenen.

Het beeld in beweging, de beweging in het beeld, het bewegende beeld. Iedereen is er door gefascineerd. Soms zelfs te veel! Beeldverslaving, taalverloedering en denkverschraling zijn termen waarmee men ons steeds vaker om de oren slaat. Het bewegende beeld zou mee oorzaak zijn van decadentie, vooral bij de jongeren, die voortdurend over en weer zappen tussen V.T.M. en M.T.V.

Het beeld heeft nochtans de overheersende rol van het woord als kennisdrager en communicatiemiddel voorgoed doorbroken. Het komt er wel op aan het beeld te **leren gebruiken**: zoals men moet leren lezen, moet men ook **leren kijken**. Het beeld heeft immers zijn eigen taal en grammatica en wie die kent, kan het beeld

hanteren als een bijkomende dimensie in zijn ontplooiing. Het Belgisch Animatiefilm Centrum heeft dit alvast begrepen: haar «Bus in beeld»-project wil juist hierop een antwoord geven. Mede-initiatiefnemer notaris Robert Vrielynck is alvast een enthousiast pleitbezorger voor dit project.

R. Vrielynck: «De bus zelf is al een produkt van het onderwijs. Een aantal jongens van de technische school hebben een echte Londense dubbeldekker gekocht en voor hun eindwerk helemaal opgeknapt. Ze hebben trouwens een dik boek geschreven over dubbeldekkers. Eerst wilden ze de bus zelf houden, maar dat bleek al snel veel te duur. Het Filmcentrum heeft de bus kunnen overkopen en we hebben ze helemaal omgebouwd. Beneden hebben we een exporuimte ingericht en boven is er accommodatie voor een video-show en een atelier-annex-workshop waar cursussen worden gegeven. De dubbeldekker biedt zo een grote werkruimte, maar dat niet alleen. Hij is ook een echte *eyecatcher* én biedt een groot publiciteitsoppervlak! En voor de school is het heel gemakkelijk: al wat we nodig hebben is een parkeerplaats en een aansluiting op het elektriciteitsnet.»

Het **basisprogramma** op de benedenverdieping bestaat vooral uit de tentoonstelling «Van stilstaand naar bewegend beeld». De hele evolutie wordt in al zijn facetten voorgesteld en met video geïllustreerd. De leerlingen kunnen trouwens volop spelen met enkele werkende toestellen uit de pioniersfase van de cinema. Deze replica's werden op dubbele grootte uitgevoerd.

R. Vrielynck: «Ik ben nu aan het werken aan een

nieuwe brochure. Die zal gaan over de voorgeschiedenis van de cinema, over het Chinese schaduwspel enz. Maar ook de eerste toestellen uit de pioniersfase ga ik hierin uitvoerig behandelen. Deze brochure zal dan ook kunnen dienen als handleiding bij de vaste tentoonstelling op de benedenverdieping van de bus.»

Het basisprogramma omvat verder nog een reeks korte informatieve video-clips over de ontwikkeling van een animatiefilm en de brochure «Het beeld in beweging». Hierin staan een aantal technische, artistieke en cultuurfilosofische bijdragen die verleden, heden en toekomst van het beeld aantrekkelijk en vanuit allerlei invalshoeken belichten.

ZELF FILMEN

Op de **bovenverdieping** is van alles mogelijk. Het programma «...en de beweging erin» bespreekt, ontleedt en (vooral) toont het fenomeen animatiefilm. Opbouw en produktie, scenario, story-board, animatietechnieken en computergebruik worden aan de hand van Vlaamse voorbeelden toegelicht. Daarnaast kunt u ook met het programma «Filmbespreking» leren hoe u via verschillende invalshoeken het totaalbeeld van een film kunt reconstrueren en inzichtelijk maken. In het atelier tenslotte kunnen de leerlingen kennismaken met de nieuwste apparatuur en zelf een eenvoudige beeld-produktie maken. Eerst werken ze een kort scenario uit, waarna ze het realiseren door eigen tekeningen te verwerken onder de video-apparatuur of door computeranimatieprogramma's te gebruiken. Ook het leren hanteren van de video-camcorder wordt hierbij niet vergeten. En het resultaat neemt u op video-cassette mee naar huis.

Voor elk wat wils dus. Zowel jongeren als volwassenen kunnen hierbij veel bewegingsplezier vinden. Meer gevorderde leerlingen/leraars vinden speciale ateliers en workshops, en zelfs langlopende en meer intensieve cursussen in het aanbod.

Voor de kostprijs hoeft u het niet te laten. «...en de beweging erin» kost 8000 frank voor één sessie en 10.000 frank voor twee sessies, het atelier kost 9.000 frank voor één sessie en 11.000 frank voor twee sessies. Als u dan nog rekening houdt met de reiskosten (10 frank/km te rekenen van en naar Brussel) en met de mogelijkheid van allerlei combinaties, kan de bus aan het rollen gaan. □

In de bus vinden de leerlingen o.a. een atelier om zelf een beeldproductie te maken

Belgisch Animatiefilm Centrum
Bus in beeld
Eburonenstraat 33
1040 Brussel
☎ 02-230 37 73

TAAL IS BELANGRIJK... KLEUR NIET

In Borgerhout staat een «concentratieschool». Haast de hele schoolbevolking heeft er een vreemde nationaliteit : wel twintig verschillende. Het Nederlands is er het bindmiddel tussen alle culturen. Maar eerst krijgen de nieuwe leerlingen een taalbad.

Je vermoedt het als je door de wijk stapt. Soms stap je een oudje met een boodschappentas voorbij. Maar in de meeste huizen wonen inwijkelingen uit Noord-Afrika. Dit is *Borgerokko* zeggen de Antwerpenaars. De kinderen van de overwegend Magreb-bevolking gaan er naar de dichtstbijzijnde school, de basis- en de middenschool van het Gemeenschapsonderwijs.

«Velen spreken geen Nederlands. Ze komen soms rechtstreeks uit hun moederland», zegt directeur *Nestor Van Hoven* van de middenschool. «In welke klas moesten we deze Nederlandsonkundigen plaatsen? In de aanpassingsklas 1 B? Op den duur kende meer dan de helft van deze klas geen Nederlands. Dit was niet langer haalbaar.»

De middenschool pakte dan uit met een onderwijsprimeur. Parallel aan de aanpassingsklas organiseerde ze een *1 B-Variant*. Dit is een klas voor leerlingen die het Nederlands niet of onvoldoende beheersen.

Erik Vandewalle, leraar algemene vakken en interne pedagogische begeleider : «Zes jaar geleden waren we nog een *Marokkanenschool*. Nu krijgen we steeds meer kinderen van politieke vluchtelingen uit Aziatische en Zuidamerikaanse landen over de drempel. Onze school telt een twintigtal nationaliteiten. In een klas kunnen vijf verschillende talen worden gesproken. Dit heeft zijn charmes maar brengt ook moeilijkheden mee. Voor de opvang van de Marokkaanse jongeren kregen we destijds een hulpleerkracht toegewezen. Hij spreekt Berbers, Arabisch en Nederlands. Hij is de spreekbuis, de tolk van de Marokkaanse

gemeenschap. Bovendien beheerst hij een aardig mondje Spaans, zodat hij ook de Zuidamerikaanse jongeren kan opvangen. De meeste leraars spreken overigens Frans en Engels. Al snel krijg je als school een bepaalde **reputatie**. Onze bijzondere manier van opvang voor niet-Belgen werd blijkbaar via mond-aan-mond-reclame uitgedragen. We kregen hier wellicht de eerste Hongkong-Chinees en Cambodjaan. Onze school wordt dus internationaler en het hoofdaccent ligt niet meer op de Marokkaanse jongeren. Voor alle culturele verschillen geldt slechts één bindmiddel, het Nederlands als omgangstaal.»

Voor de klas 1 B-Variant bestond geen leerplan. Het schoolteam stelde dan maar zelf experimenteel een programma op. Er wordt projectmatig gewerkt rond thema's die rechtstreeks uit de belevingswereld van de scholieren komen. Een thema over het behalen van het rijbewijs is gericht op de latere zelfredzaamheid in de maatschappij. De functionele kennis van het Nederlands als

voertaal staat natuurlijk centraal. Het team opteerde voor een **taalbadstelsel**. *L. Claesens* en *J. Verhulst* stelden *Taalsprong* samen. Dit is een cursus voor leerlingen van vreemde nationaliteiten die

communicatiemoeilijkheden hebben in het Nederlands.

TAALBAD

Gaby Van Bogaert, coördinator migrantenbegeleiding: «De nieuwe leerlingen krijgen eerst een elementaire mondelinge test over hun kennis van het Nederlands. Aan de hand hiervan kunnen we **niveaugroepen** samenstellen : de volledig analfabeten, de leerlingen die kunnen lezen en schrijven in hun eigen taal maar niet in het Nederlands, degenen die ons alfabet kunnen schrijven maar Nederlandsonkundig zijn en degenen die een notie hebben van onze taal maar onvoldoende om te kunnen volgen.

Over het algemeen blijven de leerlingen een jaar in de 1 B-Variant. Degenen die er langer dienen te blijven gaan over naar een hoger niveau van leerstof. Zo hebben ze toch de indruk dat ze geen zittenblijvers zijn.

De meesten stromen na het taalbad via de observatieklas 1 A door naar het

beroepsonderwijs. We blijven ze volgen. In 1 A is namelijk het programma opgesteld voor oorspronkelijk Nederlandstaligen. Degenen die uit de 1 B-Variant komen krijgen nieuwe termen als lijdend en meewerkend voorwerp op het bord. Een taakleraar kan ze indien nodig nog bijwerken. Helaas dreigt deze follow-up te verdwijnen door budgettaire beperkingen.

Naast onze schoolse opdracht hebben we ook een **sociale functie**. Wij dienen in te pikken op de vragen van de leerlingen. Vaak weten ze thuis geen raad met administratieve zaken. Je scheidt een vertrouwensrelatie als je de begeleiding ruimer ziet dan het pure lesgeven. Voor de leerkracht is het dan belangrijk dat hij de culturele achtergrond kent.

In het begin toen ik voor de klas stond reageerde ik vaak verkeerd op bepaalde gedragingen. Ik reageerde **vanuit mijn standpunt**, vanuit mijn Westerse cultuur. Dat botst op zekere dag. Nu begrijp ik zekere gedragspatronen. Dat wil niet zeggen dat ik me helemaal aanpas aan een vreemde cultuur. Ik sta gewoon open en tracht wat op te steken over andere gewoonten.

Soms krijgen we het verwijt een **getto** van de 1 B-Variant te maken. Maar is niet elke klas een getto? In de ene zitten alle leerlingen haartooi samen, in de andere de toekomstige bouwvakkers. Inderdaad, de 1 B-Variant groepeerde allen die geen Nederlands kennen. Maar ik vind het beter te een jaar samen te zetten en ze intensief tien uur Nederlands te geven dan ze drie jaar lang ergens in een klas te laten «bij»zitten. De jongeren die geen of onvoldoende Nederlands kennen mag je niet aan hun lot overlaten. In scholen zonder 1 B-Variant kan de taakleraar ze in een taalbad stoppen. Hij moet ze niet bijscholen onder de les lichamelijke opvoeding of tekenen. Dit is een verkeerde opvatting. Hij dient ze uit de praatlessen zoals geschiedenis en aardrijkskunde te halen. Daar begrijpen ze toch niets van wat er wordt gezegd. En wie niets begrijpt wordt na een tijd lastig. Je mag de leerlingen niet demotiveren. Geef ze daarentegen zo snel mogelijk de basiskennis van een communicatiemiddel, het Nederlands.» □

Gemeenschapsonderwijs
Middenschool
Plantin en Moretuslei 165
2200 Borgerhout – Antwerpen
t. 03-236 27 54

NAAR ZWEDEN

De normalisten van het Brusselse Hoger Pedagogisch Instituut Karel Buls-Funck wisselden via het computernetwerk Pluto gegevens uit met een Zweedse normaalschool. Uit het elektronisch contact vloeide zelfs een reis naar Zweedse scholen. KLASSE kijkt wat er daar te leren valt.

Pluto (zie ook Vizier) was voor de Vlaamse tweede- en derdejaarsnormalisten een eerste ontmoetingskanaal. Het aanvankelijk elektronisch contact met hun studiegenoten van de Högskolan uit Falun leidde achteraf tot een wederzijds bezoek. «Want de technologie is weliswaar een goede zaak, maar ze is slechts een aanvulling van het persoonlijke, humane contact», relateert *Theophiel Appelmans*, pedagoog aan de Brusselse normaalschool.

Wat levert een week observaties in de Zweedse basisscholen (compulsory schools) op?

De doelstellingen van het onderwijs evalueren kun je enkel als je de dagelijkse onderwijspraktijk op de voet volgt. Een eerste vaststelling is dat de Zweedse basisschool beschikt over heel wat mogelijkheden qua accommodatie en sportinfrastructuur. Een veelheid van onderwijs- en leermiddelen staat er ter beschikking van elke klas. Voor de biologiesle bijvoorbeeld kan elk kind een microscoop gebruiken. Voorts zijn de expressielokalen gevuld met pottenbakkerschijven, emailleerovens en

weefgetouwen, zonder te spreken over de aangepaste apparaten en machines voor hout- en metaalbewerking. Elke klas beschikt bovendien over de nodige vakliteratuur. Een schoolbibliotheek met 6000 werken is geen uitzondering voor een school van 500 leerlingen. Tijdens de middagpauze kunnen de kinderen er terecht. Ook wordt er voor elke klas tijd uitgetrokken om de bibliotheek te leren gebruiken.

De **leraarskamer** is een ontmoetingsplaats voor leerkrachten en leerlingen. Een leerling met een of ander probleem kan zijn leraar in de klas spreken maar evengoed in de leraarskamer. Je kunt zo zien dat er geen drempelvrees bestaat tussen leerling en leerkracht, die veeleer als een begeleider wordt beschouwd.

In elke klas is een ruimte waar de kinderen samen kunnen zijn. Ze kunnen ze naar eigen goeddunken inrichten en ze dragen er zorg voor. Je vindt er bijvoorbeeld geen graffiti op het meubilair. Elk kind heeft de nodige zelfdiscipline en zin voor verantwoordelijkheid. Een regelmatig wisselende begeleider houdt een oogje in het zeil. Uit elke klas worden telkens twee leerlingen gedelegeerd die samen in een belangengroep zitten om over het wel en wee van de school te praten met twee leerkrachten als moderators.

ZELFDISCIPLINE

In de klassen van de onder- en tussenbouw (7 tot 13-jarigen) met zo'n 25 leerlingen, kun je genieten van een aangename, rustige werksfeer. De kinderen zijn er vrij aan het werk. Maar de zelfstandigheid is tevens gericht op **verantwoordelijkheid** en respect voor de anderen, kortom op zelfdiscipline. Je herkent overduidelijk de

motiveringsprincipes van *Maslow* en de impulsen van *Thomas Gordon* inzake Children Effectiveness Training.

Anders is het soms gesteld in de bovenbouw van de compulsory school (13 tot 16-jarigen), waar de adolescenten hun opwellende zelfstandigheidsdrang botvieren ten koste van de andere leerlingen en van bepaalde leerkrachten. Een verdere positieve ontwikkeling van de aangehaalde principes vind je dan wel terug in het voortgezet en hoger onderwijs. Inhoudelijk is elk kind in de klas vertrokken van dezelfde basiswerkwijze, maar elkeen realiseert toch iets persoonlijks. Er is dus enorm veel ruimte voor **differentiatie**. Kinderen van een jaar of tien springen er in de lessen manuele expressie rustig om met voor ons gevaarlijke apparaten.

Van zelfstandigheid en verantwoordelijkheidszin getuigen de leerlingen ook tijdens het middagmaal. Dit wordt doorgaans gebruikt in verschillende groepen in het schoolrestaurant in de vorm van zelfbediening. Met een beperkt aantal personeelsleden is het zo mogelijk tussen 11 en 13 uur 300 à 500 kinderen te laten eten. De kinderen ruimen nadien zelf op. In andere gevallen, zoals in de experimentele school Slätta, veranderen de leerlingen in enkele minuten tijd de leer- en werkruimte in een gezellige **eethoek**. Je zou meteen denken aan een uiterst streng disciplinair systeem, maar het gaat hem hier om het naleven van gemaakte afspraken. De leerkracht eet er samen met zijn leerlingen. Nadien wordt alles weer keurig opgeruimd. Dat alles zo efficiënt verloopt is te danken aan een goede taakverdeling die elke week wordt gewijzigd.

GEEN ZITTENBLIJVERS

De lessen zelf komen uit de leefwereld van het kind. Onder leiding van hun leerkracht doorgronden de leerlingen de opduikende problemen. Het onderricht is gebaseerd op groepswork, differentiatie en zelfwerkzaamheid. Zittenblijven bestaat niet. Het is mogelijk dat een kind met taalachterstand in de eerste klas taallessen volgt, terwijl het voor de andere leervakken de activiteiten van de tweede klas meemaakt. Speciale leerkrachten en zelfs ouders nemen deel aan het klasgebeuren om samen met de klasleerkracht moeilijkheden bij kinderen uit de weg te ruimen. Er kunnen eveneens aparte klassen gevormd worden voor leerlingen met leer- of opvoedingsmoeilijkheden. Voor deze kinderen worden speciale programma's ontwikkeld met aangepaste onderwijs- en leermiddelen. Zo vlug mogelijk wordt nagegaan welke taken ze met de nodige zelfverantwoordelijkheid aankunnen. Via **stimulering** bereiken ze het gewenste niveau. Ze zijn dan uiterst trots op het bereikte resultaat waardoor ze bereid zijn tot een supplementaire inzet.

EXPERIMENTELE SCHOOL

Het schoolcomplex Slätta bestaat uit drie gebouwen met namen van planeten als Aarde, Saturnus en Mars. Voorts zijn de klassen er edelstenen: robijnen, diamanten... Dit zijn vormen van externe differentiatie. Geen enkele klas krijgt hierdoor een pejoratief stempel.

Elke klas of leerlingengroep bestaat uit **kinderen van verschillende klassen en leeftijd**, ingedeeld naargelang van hun mogelijkheden en niveau. Opvallend was dat elk kind met wat anders bezig was. 's Maandags wordt namelijk een overzicht van de te verwerken leerstof op het bord gebracht en verklaard. Van dinsdag tot vrijdag kiezen de leerlingen zelf welke leerstof ze willen verwerken, maar op het einde van de week moet iedereen klaar zijn met de basisactiviteiten. Iedereen werkt dus volgens een eigen ritme, soms individueel, soms in groepsverband. Tal van remediëring- en uitbreidingsmogelijkheden zijn ter beschikking. De leerkracht heeft enkel een begeleidende en controlerende taak. Op het einde van elke dag gaat hij de stand van

PRINCIPES IN ZWEDEN

In de Zweedse «primary» en «intermediate schools» staan vooral de volgende principes hoog aangeschreven:

- werken op eigen niveau via een sterk doorgevoerde differentiatie en individualisering;
- een kindgerichte houding van de leerkrachten;
- aanscherpen van organisatiegeest en zin voor verantwoordelijkheid;
- sociale attitudevorming;
- respect voor de persoon en het werk van anderen;
- nadruk op de expressiemogelijkheden van elk kind;
- klasdoorbrekend onderwijsstelsel;
- georganiseerde vrijheid;
- waarden van de kwaliteit van het gepresteerde werk;
- bouwen op wat positief is, zowel op het dynamisch-affectief als op het cognitief vlak;
- leerproblemen opsporen en direct en gepast remediëren;
- belang van discovery-learning;
- nut van integrerende leersystemen

zaken samen met de kinderen na. Voor de kinderen zijn verantwoordelijkheid en **organisatie** belangrijke principes. Toch is er nog plaats voor klassikaal onderwijs als nieuwe begrippen aangebracht worden, bijvoorbeeld in de lessen wiskunde.

Kinderen kunnen naar verschillende groepen overstappen naargelang van hun mogelijkheden. Een voorbeeld: de leesklas. De meeste kinderen kunnen al op 7-jarige leeftijd lezen. De Zweedse taal is fonetisch: ze gaat dus uit van letters om zo tot woordvorming te komen. Vanzelfsprekend is dat leerproces geïntegreerd in de belevingswereld van het kind. Ze stellen zelf teksten samen over een bepaald belangstellingspunt. Andere leerlingen kunnen deze teksten dan ook lezen. Een logopediste zorgt voor uitspraakbijsturing bij sommige kinderen. □

Een week met de hele klas naar Frankrijk of Engeland en daar alle vakken aan bod laten komen in een geïntegreerde werkweek? Dat kan.

B.J.K. staat voor de wat vreemde benaming *Belgische Jeugd Karavanen*. De vereniging bestaat al van vlak na de tweede wereldoorlog en heeft een hele weg afgelegd. Ze ontwikkelt uiteenlopende initiatieven op het vlak van socio-toerisme. Nu heeft

B.J.K. gedetailleerde programma's uitgewerkt voor geïntegreerde werkweken in *Val de Loire* en *Yorkshire*. Leraars en jongeren vanaf 14 jaar spreken er niet alleen de taal van het land maar integreren ook concrete voorbeelden uit verschillende vakken in hun ervaring: aardrijkskunde, godsdienst, geschiedenis, literatuur, economie, cultuur enz. De leeractiviteiten gaan van het invullen van werkbladen, informatie verzamelen en verslagen maken tot discussies en groepswork. Uiteraard gebeurt alles in de vreemde taal waardoor **vaardigheden** in een natuurlijk kader worden geoefend. Voor de deelnemers is zo'n werkweek dan ook een hele ervaring. Ze kadert in de lessen en wordt dus ook in de loop van het schooljaar georganiseerd.

LOIRE

Uiteraard moet de uitstap goed worden voorbereid. Het initiatief mag niet los staan van de schoolpraktijk. Van de begeleidende leraars wordt veel verwacht. In Frankrijk leert men de wijncultuur, plantenweek en landbouw kennen. Voor de brok **geschiedenis** staan een vijftal kastelen op het programma. En de leerlingen volgen het spoor van Rabelais, Balzac of Proust. Gothische en Romaanse kathedralen worden vergeleken en overall worden taken vervuld in het Frans.

YORKSHIRE

In Engeland verkent men de kliffen en Robin Hood's Bay op zoek naar fossielen. De leerlingen maken kennis met de zeevisserij, scheepsbouw en glaswerk. Ze ontdekken

de oorsprong van Robin Hood en James Cook. Welke rol speelt de adel? En wat rest er nog van de tweede wereldoorlog? In abdijen en kloosters gaan ze o.a. Hendrik VIII achterna. Elke avond stellen de leerlingen een **rapport** op. Maar gelukkig blijft er nog heel wat vrije tijd over.

Raf Deknocke: «De scholen zijn enthousiast. De geïntegreerde werkweken bevorderen niet alleen het zelfstandig werk. De leerlingen krijgen ook de kans **verbanden** te leggen tussen verschillende schoolvakken. De praktijk kan je immers niet in vakjes opdelen. Door de intensieve werkwijze realiseren we bovendien zowel algemeen pedagogische als specifiek vakgebonden doelstellingen.»

PRAKTISCH

B.J.K. is als jeugddienst erkend door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. De werkweken zijn vooral bedoeld voor jongeren vanaf 13 jaar. Leerlingen en leraars krijgen een bundel teksten en **werkbladen**. Soms gaat er ook een gedetacheerde leerkracht mee maar men rekent toch vooral op de inzet van de betrokkenen. Kostprijs: 7000 à 8000 frank alles inbegrepen. □

B.J.K.
Socio-toerisme voor jongeren
Prinses Clementinalaan 205
9000 Gent
t. 091-21 08 05

DE NIEUWE INSPECTIE

INSPECTIE – BEGELEIDING – ONTWIKKELING

U weet dat de inspectie weldra sterk zal veranderen (zie KLASSE 4). Het tweede deel van het rapport van de Commissie Monard is klaar. Wij overlopen de jongste voorstellen. Ze werden unaniem geformuleerd. De minister raadpleegt nu de verschillende netten en wil volgend jaar definitief met de nieuwe structuur starten.

Er komen drie aparte diensten : algemene **inspectie** (Gemeenschapsinspectie) voor controle van een hele schoolwerking, centra voor **begeleiding** en navorming en een Dienst voor **Ontwikkelingswerk** voor minimumleerplannen en algemene ondersteuning.

Gemeenschapsminister

Daniël Coens : «De huidige inspecteurs kunnen kiezen of ze overgaan naar begeleiding of naar de algemene inspectie. In beide gevallen zal hun werk zeer verschillend zijn van wat ze tot nu toe deden. Maar we

creëren een korte overgangsfase. Centraal staat de **kwaliteit** van ons onderwijs : hoe kunnen we onze leraars blijvend stimuleren en steunen ? Tussen de diensten bestaat één hiërarchie. Ze hebben wel elk een eigen opdracht.»

Secretaris-generaal Georges Monard : «De reorganisatie past in de evolutie binnen de hele Europese Gemeenschap : meer autonomie aan de onderwijsgemeenschappen, meer kwaliteitszorg door omschrijving van einddoelen en controle op de realisatie ervan.

We geven nu jaarlijks meer dan een miljard uit aan controle, begeleiding en navorming. We stellen voor om in de toekomst 1/3 van het bedrag te reserveren voor **controle** door een algemene inspectie vanuit de overheid en 2/3 ter beschikking te stellen

van de netten voor **navorming** en begeleiding. De commissie pleit daarbij voor een gelijkwaardig financieel statuut voor inspecteurs en begeleiders.»

INSPECTEREN

In de toekomst strijkt de inspectie voor een langere tijd **in groep** neer op een school om de werking te analyseren en te evalueren. Niet als boemannen maar om de school een objectieve kijk op zichzelf te bieden. Slechts in uiterste nood worden sancties genomen. De inspectie controleert het schoolrendement in functie van de minimumleerplannen en de uitvoering van alle wettelijke voorschriften. Ze neemt ook de homologatie voor haar rekening. Individuele inspectie kan de groepsinspectie aanvullen. Maar elke school wordt minstens om de zes jaar volledig doorgelicht. Elk jaar krijgt de minister een algemeen verslag over de toestand van ons onderwijs en adviezen om problemen als zittenblijvers enz. op te lossen.

Aan de inspecteurs worden **hoge eisen**

gesteld en ze worden geselecteerd door het Vast Wervingssecretariaat. Ze moeten bekwaam zijn op drie werkniveaus : de didactiek in een klas voor een samenhangend geheel van vakken, de schoolorganisatie en de algemene

onderwijsopvattingen en wetgeving. Bovendien moeten ze relatiebekwaam en creatief zijn, leiding kunnen geven en in team kunnen werken. De huidige inspecteurs zullen aanvankelijk vrij kunnen kiezen waar ze naar toe gaan. Nadien kunnen ze ambtshalve worden aangewezen om een evenwicht tussen inspectie en begeleiding te krijgen. Op 1 januari zou de invulling gebeurd kunnen zijn.

BEGELEIDEN

De commissie adviseert de minister om de netten uit te nodigen een gelijkaardige strenge selectie te organiseren voor de begeleidingsdiensten, al blijven **de netten** zelf verantwoordelijk.

Roger Standaert, hoofdonderwijsconsulent N.S.K.O. : «Bij de vele honderden

begeleiders heerst er natuurlijk ook grote onrust over de toekomst. Dat terrein is hopeloos versnipperd. Er wordt daar veel en goed werk verricht maar door gebrek aan overleg zijn er ook veel overlappingsen en wordt er soms overbodig werk geleverd. We moeten de begeleiding gecoördineerd aanpakken en de overheid moet strenge criteria voorstellen waar elk net op kan terugvallen.»

Op het ogenblik zijn er geen eigenlijke begeleidingsdiensten. Wel zijn mensen voor begeleiding vrijgesteld als gedetacheerde, stagiair enz. Daar gaat 300 miljoen naar toe en voor de navorming is dit jaar 280 miljoen voorzien. Die bedragen worden over de verschillende netten gespreid. Vóór 1 januari werken de drie netten een nieuwe en evenwichtige begeleidingsstructuur uit. Vanaf 1 september '91 kan die dan operationeel worden.

René Laumen, inspecteur-generaal S.O. en R.B.O. : «De relatie tussen algemene inspectie en begeleiding is zeer belangrijk. We moeten een soepele overgangssituatie creëren zonder al te veel afgemeten reglementen. Iedereen moet de kans krijgen om het nieuwe concept op een spontane manier in te oefenen.»

ONTWIKKELING

Nieuw wordt de Dienst voor Ontwikkelingswerk (D.O.W.) die vanaf 1 januari start met acht zorgvuldig geselecteerde deskundigen. Zij zullen wetenschappelijk onderzoek verrichten en een **algemene basis** verschaffen voor adviezen, leerplanontwikkeling, evaluatie enz. Samen met inspectie en begeleiding zullen zij gespecialiseerde projectgroepen uitbouwen voor een algemene logistieke ondersteuning. Zo'n dienst ontbrak tot op heden volledig.

HOMOLOGATIE

Op dit ogenblik gaat er 34 miljoen naar de homologatiecommissie. Omdat de algemene inspectie in de toekomst de homologatie overneemt stelt men een uitdovende overgangsregeling voor. Het mandaat van de leden zou daarmee eindigen op 1 juli '92.

Wie niet terecht kan bij inspectie, begeleiding of ontwikkeling neemt dan opnieuw zijn functie op in het onderwijs. □

DE KRACHT VAN DE KOMEET

Het Hoger Onderwijs en de bedrijven werken in een Europees perspectief samen aan vorming. Er gaan de komende vijf jaar miljarden naar internationale uitwisselingsprojecten. Toch hebben veel bedrijven en scholen bij ons de weg naar COMETT nog niet gevonden.

Comett staat voor **Community action programme for Education and Training in Technology**. Comett wil de samenwerking bevorderen tussen de universiteiten (het postsecundair onderwijs) en K.M.O.'s of bedrijven tot 500 werknemers.

Het is een opleidings- en vormingsprogramma dat voor het eerst operationeel werd in 1987 en momenteel voor de periode 1990-1994 verlengd wordt in Comett-II.

De Europese Commissie subsidieert voor deze vijf jaar projecten voor een totaal bedrag van 200 miljoen Ecu (**8,5 miljard frank**). Voor het eerst participeren, naast de twaalf lidstaten, ook landen van de Europese Vrijhandelsassociatie (IJsland, Finland, Noorwegen, Zweden, Oostenrijk en Zwitserland).

De Europese Gemeenschap betoelaagt de goedgekeurde projecten in principe voor 50 procent. De andere helft bestaat uit de financiële inbreng van de partners.

Wil Europa mondiaal zijn economische positie behouden en in de toekomst verder uitbouwen, dan is er niet alleen wetenschappelijk onderzoek nodig maar evenzeer aandacht voor de vorming van het menselijk potentieel.

Om dit laatste te realiseren tekent men de doelstellingen van het programma uit in drie hoofdlijnen: het vormingsnetwerk, de uitwisselingsprojecten en de gezamenlijke opleidingsprojecten.

VORMING VIA UITWISSELING

Wat de vorming betreft wordt Europa overspannen met een netwerk van Samenwerkingsverbanden voor Opleiding tussen Universiteiten en Ondernemingen. Deze S.O.U.O.'s onderzoeken en remediëren de vormingsbehoeften in hun gebied. Men onderscheidt Regionale S.O.U.O.'s en Sectoriële S.O.U.O.'s. De regionale ontwikkelen de Comett-activiteiten binnen een omschreven regio. De sectoriële spitsen

zich toe op een bepaald vakgebied over de hele gemeenschap. Vlaanderen telt één regionaal en twee sectoriële samenwerkingsverbanden.

Studenten en werknemers krijgen de gelegenheid een stage te volgen in buitenlandse bedrijven. Comett dekt gedeeltelijk de reis- en verblijfskosten van de **uitwisselingsprojecten** (Ba, Bb en Bc).

Onder Ba-projecten vallen de uitwisselingen van studenten en pas afgestudeerden. De duur van de stage kan variëren van drie tot zes maanden.

De Bb-projecten richten zich tot afgestudeerden die een specialisatie willen volgen op een hoogtechnologisch niveau. Deze stage duurt zes tot 24 maanden.

Onder Bc-projecten vallen de uitwisselingsprojecten voor de personeelsleden van universiteiten en bedrijven met een minimum van vijf jaar praktijkervaring. Deze uitwisselingen kunnen twee tot twaalf maanden duren. Voorts zijn er gezamenlijke opleidingsprojecten voor werknemers in bedrijven, in de dienstensector en in het onderwijs. Om aan de vraag naar bijscholing van permanente vorming te voldoen stelt men gepaste pakketten ter beschikking.

De Commissie zegde voor 1990 ongeveer 35 miljoen Ecu steun toe aan 850 projecten. Ongeveer vijf procent daarvan gaat naar België.

Binnen deze projecten zullen ongeveer 3900 uitwisselingen plaatsvinden waarbij België 105 studenten uitstuurt en er 137 ontvangt. In hoofdzaak betreft het hier universiteitsstudenten.

Belgische instellingen en bedrijven treden in 33 procent van alle projecten op als partner.

IN HET HOGER ONDERWIJS

Comett beoogt een gelijkwaardige deelname van onderwijsinstellingen en bedrijven op transnationale basis binnen de Europese Gemeenschap. Deze doelstelling

wordt ook bereikt maar we stellen vast dat het initiatief in hoofdzaak uitgaat van de universiteiten.

Hoewel Comett zich globaal richt naar het Hoger Onderwijs constateren we dat de participatie van de H.O.B.U.-instellingen zeer gering was tijdens de eerste fase van het programma (1987-1989). Onder

Comett-II groeit de belangstelling.

Voor het Hoger Onderwijs van het Lange Type ontdekte dat Comett aan studenten mogelijkheden biedt om aan hun opleiding een Europese dimensie toe te voegen.

Het programma biedt ook aan de onderwijsinstellingen zelf belangrijke ontwikkelingsmogelijkheden. Door het uitbouwen van een netwerk van **internationale contacten** krijgt de hogeschool niet alleen een bijkomende uitstraling maar wordt ook een culturele verrijking tot stand gebracht. Die kan alleen maar de onderwijskwaliteit verhogen.

De nog te geringe belangstelling voor het programma vanuit het Hoger Onderwijs heeft deels te maken met een gebrek aan informatie. Daarom richtte de Commissie in iedere lidstaat een informatiecentrum op. Voor Vlaanderen situeert dit centrum zich bij het Secretariaat-generaal van het Vlaams Ministerie van Onderwijs.

In onderlinge samenwerking hebben deze centra tot doel bedrijven, organisaties en onderwijsinstellingen te helpen een Europees netwerk van contacten uit te bouwen of te verstevigen.

KORT PRAKTISCH

Vlaams Ministerie van Onderwijs
Secretariaat-generaal
Comett-infocentrum
Ir. William Govaert, Opdrachtbouder
R.A.C. - Arcadengebouw
5e verdieping, bureau 5110
1010 Brussel
☎ 02-210 53 19
Fax 02-210 53 72

Op 15 januari 1991 sluit de volgende aanvraagronde af voor zogeheten Ba, Bb, Ca en D-projecten. Het vademecum en een intekendossier zijn te verkrijgen op bovenstaand adres. □

LEERAARS NAAR HET BUITENLAND

Klasse keek vorige maand uitgebreid over de grenzen en zal dit ook in de toekomst blijven doen. Zo zullen we regelmatig aandacht schenken aan de korte vormingsstages voor leraars en ambtenaren die het Directiecomité voor de Culturele Samenwerking van de Raad van Europa organiseert i.s.m. één van de lidstaten. U moet wel de taal (talen) van de stage goed kennen. Daarom doen we de voorstellen al meteen in de vereiste taal. Het aanbod geldt voor 1991 maar wacht niet te lang, het aantal plaatsen is beperkt.

De organisatoren betalen de verblijfskosten, de Raad van Europa betaalt uw verplaatsingskosten terug.

Vraag een inschrijvingsformulier op onderstaand adres en dien het **ten laatste twee weken voor de limietdatum van het gastland** in.

De organisatoren verwittigen u als u inderdaad een beurs krijgt. Zend dan **zo snel mogelijk** een aanvraag voor deelname aan deze stage naar onderstaand adres (t.a.v. *Conny Franckaert*) met vermelding van plaats en preciese data van heen- en terugreis. Op basis van deze aanvraag kunnen de Gemeenschapsminister van Onderwijs en de Voorzitter van de Vlaamse Executieve hun toestemming verlenen voor uw deelname aan de stage.

Leraars laten hun aanvraag ondertekenen door hun instellingshoofd én door hun inrichtende macht. Ambtenaren dienen een duidelijk gemotiveerde aanvraag in, die zowel door hun hiërarchisch overste als door de Secretaris-Generaal werd ondertekend.

In dit en volgend nummer publiceren we de lijst van aangeboden vormingsstages voor 1991.

BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND

1. Baden-Württemberg

– Kurs Nr. 2.0391.9, van 16 tot 18 januari
Ein Pädagogischer Tag zur Medienerziehung : was fasziniert Jugendliche an den Medien ? : für Lehrer die einen Pädagogischen Tag zur Medienerziehung vorbereiten.

Org. : Staatliche Akademie für Lehrerfortbildung, 710 Schwäbisch Hall – Comburg –
☎ 00-49-791-410 25

– Kurs Nr. 1.0291, van 7 tot 9 januari
Biologie, Chemie, Hauswirtschaft/Textiles Werkes, Physik : Umweltbelastung, Umweltschutz, Umwelterziehung (Klassen 7 bis 10).

– Kurs Nr. 1.0591.3, van 28 tot 30 januari
Europäisches Lernen mit Grundschulern – Beispiele aus der Projektarbeit

Org. : Staatliche Akademie für Lehrerfortbildung – 7260 Calw – Schillerstrasse 8 –
☎ 00-49-7051-16 12 47.

– Kurs Nr. 3.0291.8, van 9 tot 11 januari
Probleme des Schulalltags : die besondere Rolle des Schulleiters bei der Lösung von Konflikten zwischen Schülern, Eltern und Lehrern : für Realschulrektoren und Realschulkonrektoren.

Org. : Staatliche Akademie für Lehrerfortbildung, 7710 Donaueschingen – Postfach 15 80 –
☎ 00-49-771-80 83 17

2. Bayern

– Kurs Nr. 182, van 7 tot 11 januari
Didaktisch-methodische Aspekte des Informatikunterrichts an Realschulen : für Lehrkräfte, die das Fach Informatik an der Realschule unterrichten und bereits einen zentralen Aufbaukurs besucht haben (mit Bescheinigung über den Besuch eines zentralen Aufbaulehrganges !)

– Kurs Nr. 183, van 7 tot 11 januari
Gemeinschaftserleben – ein pädagogisches Anliegen der Grundschule : für Volksschulen.

– Kurs Nr. 184, van 7 tot 11 januari
Seminar für Schulleiterinnen : für Schulleiterinnen und Stellvertreterinnen aus allen Schularten.

– Kurs Nr. 201, van 21 tot 25 januari
Immunbiologie : für Gymnasien.

– Kurs Nr. 202, van 21 tot 25 januari
Kunsterziehung in der Grundschule : für Volksschulen.

– Kurs Nr. 205, van 21 tot 25 januari
Aufbaulehrgang Elektronik im Musikunterricht (für Fortgeschrittene) : Computer, Keyboards, Midi : für alle Schularten.

– Kurs Nr. 206, van 21 tot 25 januari
Robotertechnik im Berufsfeld Metalltechnik : für Berufsschulen.

– Kurs Nr. 211, van 28 januari tot 1 februari
Der Einsatz von Videorecorder und –kamera im Englischunterricht : für Gymnasien.

– Kurs Nr. 213, van 28 januari tot 1 februari
Projektarbeit im Mathematik- und Physikunterricht des Gymnasiums : für Gymnasien.

– Kurs Nr. 214, van 28 januari tot 1 februari

Leistungsforderung und Humanität im Unterricht (Grundkurse) : für alle Schularten.

Org. : Akademie für Lehrerfortbildung – Kardinal-von-Waldburg-Str. 6-7 – 8880 Dillingen – ☎ 00-49-9071-

53 100

ÖSTERREICH

Tenzij anders vermeld geldt steeds een limietdatum van **1 maand voor de aanvangsdatum** van de stage.

1. Oberösterreich

– Nr. 42 101.3, van 9 tot 11 januari
Produktions- und Planungstechniken für Betriebstechniker : für Lehrer an technischen Lehranstalten.

Org. : Pädagogischen Institut für Oberösterreich – Kaplanhofstraße 40 – A-4020 Linz

2. Wien

– Nr. 92 104.7, van 18 tot 21 februari
Symbolic Computation, Industriemathematik, Fraktale : für Lehrer an technischen Lehranstalten.

– Nr. 92 107.7, van 26 februari tot 1 maart
Regenerative Energieformen : für Lehrer an technischen Lehranstalten.

Org. : Pädagogischen Institut für Wien – Grenzackerstraße 18 – A-1100 Wien

SCOTLAND

– Nr. 2/91, van 14 tot 18 januari
The Management and Curriculum of the Secondary School.

– Nr. 5/91, van 13 tot 17 mei (kandidaturen vóór 1 maart)

The Management and Curriculum of the Secondary School – External Relationships.

Inlichtingen en inschrijvingsformulieren :

Ministerie van Onderwijs

Secretariaat-Generaal

t.a.v. Leen Mortier

R.A.C.-Arcadengebouw 4de Verdieping

Kantoor 4043

1010 Brussel

☎ 02-210 52 25

VERBRUIKERS IN DE KLAS

De vijftien verbruikersorganisaties van ons land hebben een gemeenschappelijk centrum : het O.I.V.O. (Onderzoeks- en informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties). Het biedt een schat aan materiaal voor al wie zijn leerlingen wil opvoeden tot kritische consumenten. Dat kan in elk vak en op elk niveau.

Het O.I.V.O. is een instelling van openbaar nut. Het wordt gesubsidieerd door het Ministerie van Economische Zaken en de verbruikersorganisaties. Maar het centrum werkt volledig onafhankelijk van openbare macht en privé-belangen. Er werken zo'n veertig mensen in drie diensten : de **studiedienst** met sociologen, economen, juristen en ingenieurs voor research, de **documentatiedienst** met o.a. een uitgebreide bibliotheek en de dienst **informatie en educatie**. Vooral deze laatste is interessant voor onderwijs. De dienst helpt leerkrachten die informatie- en vormingsactiviteiten organiseren i.v.m. verbruikersopvoeding. Ze werken er pedagogisch-didactisch materiaal uit (dossiers, strips, brochures...) en realiseren diomontages, tentoonstellingen, video's enz. Daarnaast organiseren ze nationale informatiecampagnes over onder meer geneesmiddelen en speelgoed.

Steeds meer leerkrachten en scholen doen een beroep op het O.I.V.O. Dat is ook nodig want tegenover de professionaliteit waarmee de consument wordt bestookt kan alleen opvoeding en onderwijs een tegenwicht bieden. Vooral nu allerhande vormen van manipulatie en reclame zich steeds meer tot jongeren richten. Die vormen een grote en vaak weerloze markt. Een geïntegreerde aanpak van consumentenopvoeding in alle vakken en op elk niveau is dringend nodig. Het O.I.V.O. helpt u daarbij. □

O.I.V.O. (Onderzoeks- en informatiecentrum van de verbruikersorganisaties)
Instelling van Openbaar Nut
Opperstraat 28 - 1050 Brussel
☎ 02-513 80 70

VERBRUIK DE CATALOGUS

U kunt gratis een uitgebreide catalogus aanvragen van al het materiaal dat u op school kunt gebruiken om kritische verbruikers te vormen. We pikken er enkele voorbeelden uit.

DOSSIERS VOOR ONDERWIJS

Leerkrachten kunnen aan *kostprijs* (meestal ongeveer 100 fr.) *stevige en bruikbare dossiers* krijgen over reclame, de jongerenmarkt van banken, promotie en verpakking, geneesmiddelen, pesticiden op je bord, opvoeding van de jonge consument, alternatieve geneeswijzen, tussendoortjes enz. In de reeks **eten à la carte** leer je met gekleurde steekkaarten je voeding kritisch kiezen.

STRIPS VOOR JONGEREN

De avontuurlijke strips leren jongeren kritisch staan tegenover reclame, banken, concurrentie, snoepgoed, verspilling enz. Ze zien er leuk uit, kosten 60 fr. en er is een handleiding voor leerkrachten.

JURIDISCHE FOLDERS

Documentatiemap **roken**. Huis-aan-huisverkoop, postorderverkoop, verkopen is verleiden, verbruikersorganisaties enz. Gratis.

SPELMATERIAAL

Aankopen en leefmilieu : 37 grote panelen voor een informatief doe-atelier (gratis uitleen);

ook in de vorm van dia's). **Het spel van de supermarkt** : een groepsspel voor secundair onderwijs (gratis uitleen of kopen : 750 fr.).

DIA'S VOOR JONGEREN

Rokende reclame voor secundair onderwijs. Voor 8 à 10 jaar : **Mijnheer Niels doet boodschappen**. Met documentatiemappen. Uitleen is gratis.

VIDEO'S

Beïnvloedingstechnieken (75 min.) en **Kleine kinderen, grote markt** (60 min.). Uitleen is gratis.

LESPAKKETTEN BASISONDERWIJS

Losbladige werkmappen die in alle vakken kunnen worden geïntegreerd. Ze behandelen reclame, aankopen, voeding, milieuvriendelijk verbruik enz. Uitleen is gratis.

PERSOVERZICHT

Elke week zo'n 50 bladzijden knipsels uit 41 (internationale) dag- en weekbladen over rechtshulp, handel, prijsbeleid, financies, leefmilieu, energie, voeding, gezondheid, massamedia enz. Leerkrachten betalen slechts **500 fr.** voor een jaarabonnement. (Actiegroepen, privé-personeel en hoger onderwijs : 1000 fr.; instellingen en bedrijven : 3000 fr.).

DENKTANK

Vlaanderen is zich in stilte een heel nieuw onderwijsbeleid aan het uittekenen sinds het twee jaar geleden volledig autonoom werd op onderwijsvlak. Het denkwerk over die grondige hertekening van de rol en de stijl van het onderwijsbeleid gebeurt vooral in de commissie-Monard. De commissie overhandigde haar tweede rapport aan minister Coens. In dat rapport wordt vooral de mogelijke rol van een nieuwe **Dienst voor Onderwijsontwikkeling** (D.O.W.) uitgetekend: een totaal nieuw soort denktank voor de onderwijswereld.

Hóe onderwijs moet worden gegeven, moet de overheid niet bepalen. Dat moet ze overlaten aan de scholen. De overheid moet haar lastenboek opleggen, verder moet ze inspecteren of de opgelegde voorwaarden gerespecteerd en de gestelde einddoelen bereikt worden én aan de scholen de nodige middelen beschikbaar stellen.

De overheid moet een duidelijk lastenboek hebben. Dat heeft ze nu niet. Ze heeft een onduidelijk geheel van leerplannen. Leerplannen zijn echter «voorschriften», geen einddoelen die moeten worden bereikt.

De taak van de netoverschrijdende Dienst voor Onderwijsontwikkeling wordt omschreven als «de wetenschappelijk onderbouwde ontwikkeling van minimale einddoelen en van instrumenten om het functioneren van de school en de kwaliteit van het onderwijs te analyseren en te evalueren».

Als de voorstellen van de commissie-Monard gevolgd worden, zal het onderwijsbeleid in Vlaanderen op enkele jaren fundamenteel veranderen. Het zal breken met de Franse Napoleonische traditie van een centralistisch en dirigistisch beleid vanuit «Brussel». □

(De Standaard)

OGEN OPENTREKKEN

Flexibiliteit is zowat schering en inslag in de particuliere sector. En dat voor **lonen** die ver beneden die van de onderwijssector liggen. Mochten de jonge en zogenaamd dynamische leerkrachten naar de particuliere sector gaan, zouden ze hun ogen nogal opentrekken. □

(Lezersbrief – Het Nieuwsblad)

VROUWEN VOOR DE KLAS

Een directeur, één van de velen, zegt dat hij met een bang hart het aantal vrouwelijke leraren in zijn school voortdurend ziet toenemen. Het heet dat de **feminisering van het onderwijs** zich drastisch doorzet en dat het een probleem is dat het leraarschap steeds meer een secundaire job wordt.

Even reageren, al zou ik mij in feite onledig moeten houden met het huishouden. Alles moet vanavond immers piekfijn in orde zijn voor de thuiskomst van mijn macho partner, die een zeer competitieve administratieve job heeft. Als ik dan nog wat tijd overhoud, bereid ik vlug mijn lessen voor morgen voor. Het lesgeven neem ik er toch maar bij vanwege het extra geld dat ik vooral besteed aan Flair en aan mijn uiter-

lijk. Niet dat ik mijn schaarse mannelijke collega's wil behagen: die zijn ofwel te oud – fossielen van toen het ambt nog prestige had – ofwel inferieure, verwijfde exemplaren die het niet konden waarmaken in een ander, nog niet door vrouwen gefiltreerd en dus prestigieus beroep.

Zonder in een semi-religieuze sfeer te willen belanden: er zijn voldoende vrouwelijke leerkrachten met een roeping die gekoppeld is aan vakkennis, competentie, verantwoordelijkheidszin en talent. Ik stel het niet op prijs dat ik, met mijn hogere opleiding, met het onderwijs als eerste en bewuste beroepskeuze en met mijn sterke motivatie, afgegaan word als een tweederangs werkracht. □

(Lezersbrief – De Morgen)

ANDERS TELLEN

De onderwijsdeskundige van de V.U. Chris Vandenbroeke, betwist de stelling dat de onderwijsuitgaven in Vlaanderen dalen. Dat was nochtans uitgerekend in het tijdschrift **KLASSE** door een begrotingsverantwoordelijke van het Ministerie van Onderwijs.

Vandenbroeke zegt dat de uitgaven niet dalen maar stijgen, sterk stijgen, zelfs té sterk stijgen. Dat de begrotingsman op andere cijfers uitkwam, ligt aan het verkeerde uitgangspunt dat hij nam, zegt de V.U.'er. **KLASSE** nam 1980–1981 als uitgangspunt, het jaar waarin de onderwijsuitgaven «een maximale ontsporing kenden», zegt Vandenbroeke.

Hij vergelijkt in zijn berekeningen de onderwijsbegroting van 1991 met die van 1985 en komt zo tot een

groei van de onderwijsuitgaven per leerling (invasteprijzen, dus gecorrigeerd voor de waardevermindering van het geld) van 11 %.

Voor het basisonderwijs stelt hij een stijging vast van 17 %, voor het buitengewoon onderwijs een stijging van 4 %, voor het secundair onderwijs een stijging van 12 %, voor de hogescholen een stijging van 19 % en voor de universiteiten een stijging van 13 %. Enkel het volwassenenonderwijs kende volgens hem een daling van de uitgaven per leerling met 6 %.

Vandenbroeke en de V.U. zijn van mening dat de Vlaamse gemeenschap zich dringend moet bezinnen over de blijvende stijging van de onderwijsuitgaven. □

(De Standaard)

DISCIPLINE ?

A.M. Meijer en R. Kuijpers publiceerden onlangs een uitgebreide studie over de invloed van opvoedingsattitudes van **ouders** op het gedrag van hun kinderen. Op basis van een uitgebreid literatuuronderzoek komen de auteurs tot een aantal merkwaardige conclusies.

Zo blijkt bijvoorbeeld dat kinderen van 9 tot 11 jaar meer vrijheid eisen van ouders die hen uit bezorgdheid nog niet echt lossen. Later worden ze wel meer «gelost», maar daarbij gaat een door het kind gevoelde betrokkenheid verloren. De 18-jarige heeft zich dan ook veel meer losgemaakt dan de ouders beseffen.

Het opvoedingspatroon zelf heeft ook een grote invloed. Kinderen die **geaccepteerd** worden, d.w.z. tevredenheid, interesse, stimulatie enz. ondervinden, én die bovendien binnen door de ouders streng bepaalde regels moeten leven, blijken heel goed te functioneren: onafhankelijk, met zelfvertrouwen en een hoge zelfwaardering, met goede schoolprestaties. Kinderen die eveneens deze acceptatie ondervinden, maar **minder discipline** kennen blijken het zelfs nog iets beter te doen. Het breekpunt ligt bij kinderen die worden «afgevoerd» (ontevredenheid, negeren van, verwaarlozen). Ook waar discipline heerst duiken problemen op: lage schoolprestaties, probleemgedrag, zelfs psychopathologische en drugproblemen. Bij geringe discipline kan hierbij nog eens ongehoorzaamheid en agressie komen. □

(Nederlands Tijdschrift voor Opvoeding, Vorming en Onderwijs, juni 1990)

MEERTALIGE KLASSEN

De ontwikkeling van taalvaardigheid in meertalige klassen blijft een probleem. Een moedertaalmethode alleen voldoet niet. Aanvullend begrijpend leesmateriaal, stelkaarten, een aanvullende studerende leesmethode en wat een schoolteam verder al kan bedenken, dat alles bij mekaar is pas het begin van een degelijk **Werkplan Taal**.

Hoe ga je als team tewerk om tot zo'n werkplan te komen? Harm Knijpstra pleit hier voor het Analyse-instrument voor moedertaalmethoden van Paul Filipiak. Hiermee wordt duidelijk hoe je eigenlijk met een methode omgaat én kom je op ideeën om een aantal zaken te verbeteren.

Naast het kritisch analyseren van de moedertaalmethode moeten men zich tevens kritisch oriënteren op recent ontwikkelde aanvullende leerpakketten. De belangrijkste algemene conclusie is immers dat een eigen Werkplan Taal voor de meertalige klas nooit volledig door een moedertaalmethode kan worden gedekt. □
(School, juni 1990)

VOORRANG VOOR VROUWEN

Het vergroten van het aantal vrouwen in directiefuncties lukt niet zo best, ook niet in Nederland. Een expliciet **voorrangsbeleid** voor vrouwen, d.w.z. een ongelijke behandeling, is noodzakelijk. Staatssecretaris voor onderwijs Wallage heeft de scholen nog maar eens herinnerd aan het bestaan van speciale kandidatenbanken voor vrouwelijke schoolleiders.

Maar is dergelijke discriminatie wel eerlijk en rechtvaardig? En wat met de kwaliteit? Alleszins moet er een klimaat ontstaan, waarin zowel mannen als vrouwen wennen aan vrouwelijke schoolleiders. Men moet voorkomen dat dergelijk voorrangsbeleid een tegenstelling in het leven roept tussen het belang van de school en het belang van vrouwen.

Mesomagazine publiceert in haar juni-nummer een type-procedure voor werving en selectie van een vrouwelijke directeur. Onbewuste vooroordelen, meten met twee maten enz. zouden hierdoor worden opgevangen. Het model geeft een structuur aan vanaf het moment dat beslist wordt een vrouw te selecteren tot en met de introductie- en inwerkfase. □

(Mesomagazine, juni 1990)

DE BESTEN APART

Het Israëliëse Ministerie van Onderwijs heeft een systeem ontworpen om de **beste twee procent** van haar leerlingen extra onderwijs te geven. Dr. Erika Landau noemt kinderen de meest waardevolle natuurlijke rijkdom van een land. Deze kinderen moeten hun mogelijkheden dan ook maximaal kunnen ontwikkelen.

De selectie gebeurt jaarlijks. Alle zes- en zevenjarigen worden getest op hun taal- en rekenvaardigheid. De beste tien procent krijgt

nog zwaardere tests waarbij vier vijfde afvalt.

De kinderen leren **zelfstandig werken en onderzoeken**. Eén dag per week gaan ze naar hun speciale school, de andere dagen naar hun gewone school. Voor de meesten verloopt dit zonder problemen. Sommige kinderen hebben nochtans aanpassingsproblemen omdat ofwel de extra lessen nogal veel vergen ofwel – het omgekeerde effect – hun gewone klas ineens traag en vervelend lijkt. □

(Junior Education, september '90)

BITSIG DEBAT

In het R.T.L.-praatprogramma «Controverse» kruisten onderwijsministers Ylief (P.S., bevoegd voor middelbaar en hoger onderwijs) en Grafé (P.S.C., basisonderwijs) soms erg bitsig de degens met een handvol leraars.

Tijdens de discussie kregen kijkers de mogelijkheid telefonisch op vragen te antwoorden. 54 procent

beweerde dat de leraars **niet genoeg werkten**.

Om de sclerose in het onderwijs tegen te gaan verwacht Grafé eerder heil van een betere vorming en permanente bijscholing dan van een ruimere omkadering en hogere lonen. «Op straat marcheren achter simplistische slogans brengt weinig aarde aan de dijk», sneerde hij. □

(De Morgen)

VERSTAND OP NUL

De school is niet als enige verantwoordelijk voor de alfabetisering. Lezen is een sociale daad. Volgens pedagoog Jean Foucambert hoeft het geen verbazing te wekken dat een sociaal systeem waarin 70 procent van de mensen hun verstand op non-actief plaatsen, slechts 30 procent lezers heeft. De industriële wereld heeft zich sinds een eeuw ontwikkeld

op een economisch model, dat steunt op een tayloristische werkorganisatie. Het taylorisme stelt dat een goede arbeider steeds zijn verstand op non-actief moet zetten. Het mag bijgevolg geen verbazing wekken dat deze persoon vergeet zijn **verstand weer in werking** te stellen na de arbeid. Vooral niet omdat de maatschappij het ook niet wenselijk acht dat hij zich ideeën vormt en nadenkt. □

(Knack)

AUTONOMIE ONGEWENST ?

De Nederlander J.G.F. Veldhuis heeft problemen met de groeiende autonomie van de scholen. Meer zelfstandigheid in de uitvoering van de wettelijke regelingen en voorschriften, oké. Maar dan de uitvoering van nationaal vastgestelde regelingen binnen **nationaal bepaalde kaders**. Eerste argument: de situatie van de werkenden in het onderwijs. Hoe meer centraal, hoe beter! Beter dan in de zin van garanties voor gelijkheid en zekerheid. De personeelsorganisaties zijn immers de gesprekspartners van de minister en hebben het oor van de parlementariërs.

Tweede argument: onderwijs is een volksvoorziening. Dergelijk nationaal, publiek systeem werkt niet zonder **ationale garanties** van gelijkheid en kwaliteit. In de uitvoeringssfeer mogen de scholen zelfstandiger worden, zeker waar dit efficiëntie en kwaliteit bevordert. Meer autonomie zijn trouwens vaak zoetgevooisde woorden, maar de feitelijke beoogde bezuiniging wordt niet vermeld. Het sociale grondrecht – gelijke aanspraken van eenieder op onderwijs van gelijkwaardige kwaliteit – mag niet worden aangetast. □

(Didaktief, september 1990)

KANSLOOS NA HET A.S.O. ?

Jongeren die na het A.S.O. gaan werken zijn niet meteen uitgeteld. Integendeel.

In dit artikel worden de resultaten samengevat van een recent H.I.V.A.-onderzoek naar de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden uit het algemeen secundair onderwijs (A.S.O.) dat werd uitgevoerd in opdracht van de Gemeenschapsminister van Onderwijs. Het uitgangspunt was de vraag in hoeverre deze afgestudeerden als een probleemgroep op de arbeidsmarkt dienen te worden beschouwd. Verminderen zij hun kansen op tewerkstelling door niet verder te studeren na het A.S.O., of niet? Sommigen gewagen immers van een aangroeiende groep «nieuwe laaggeschoolden» of zelfs van «nieuwe anal-fabeten». Zo'n vaart blijkt het niet te lopen. Integendeel.

De doelgroep van het onderzoek werd afgebakend tot de leerlingen uit de **zwakkere studierichtingen** van het A.S.O.: economische wetenschappen, psychosociale wetenschappen en moderne talen. De leerlingen uit deze studierichtingen behoren qua capaciteiten tot de zwaksten uit het A.S.O. en leken rond 1986 minder kansen op tewerkstelling te hebben met hun A.S.O.-getuigschrift. Uit ander onderzoek blijkt ook dat een zeker percentage onder hen niet verder studeert na het beëindigen van hun secundair onderwijs. Door de doelgroep van dit onderzoek te beperken tot de zwakkere richtingen uit het A.S.O. krijgen we een zicht op de bovengrens van het probleem. Er doen zich wellicht minder problemen voor onder de afgestudeerden van de sterkere richtingen. De onderzoeksgroep werd beperkt tot hen die waren afgestudeerd in de zomer van 1986.

OVER HOEVEEL JONGEREN GAAT HET ?

Om de omvang van de groep die na drie jaar niet meer verder

studeert na te gaan, werd in de zomer van 1989 aan 984 leerlingen uit de vier studierichtingen een korte vragenlijst gestuurd via de post. Uit de resultaten blijkt dat ongeveer **25 % van de afgestudeerden** zich 3 jaar na het afstuderen met een A.S.O.-getuigschrift op de arbeidsmarkt bevindt. De overigen studeren verder (62%) of behaalden reeds een hoger onderwijsdiploma (13 %). Een herberekening naar de afgestudeerden van 1986 toe, toont aan dat er zich drie jaar na het afstuderen ongeveer 2300 jongeren op de arbeidsmarkt bevinden met een diploma dat niet hoger is dan het A.S.O.-getuigschrift. Dit relateert al enigszins het probleem: het betreft qua omvang immers een relatief beperkte groep. Van deze groep poogde 64 % verder te studeren maar brak na verloop van tijd de studie af. Ongeveer 36 % studeerde niet verder na het verlaten van het A.S.O.

We wilden de mogelijke problemen bij de inschakeling van A.S.O.-afgestudeerden op de arbeidsmarkt onderzoeken. Daarom interviewden we in het najaar van 1989 al wie niet meer studeerde. Daarbij gingen we na hoe snel ze werk hadden gevonden, welk soort werk ze deden en welke loopbaantypes we onder de A.S.O.-afgestudeerden konden onderscheiden.

HOE SNEL VINDEN ZE WERK?

Op het ogenblik van het mondelinge interview waren de

A.S.O.-afgestudeerden gemiddeld genomen ongeveer twee jaar aanwezig op de arbeidsmarkt. Ongeveer 83 % werkte, 7 % zat in het leger en 3 % was huisvrouw of studeerde opnieuw. Het percentage werklozen (2 %) lag lager dan bij de Vlaamse jongeren in het algemeen (13 %). Gemiddeld genomen vonden de A.S.O.-afgestudeerden **na ongeveer 4,5 maanden** werk. Dat is vrij snel. Niet minder dan 39 % vond onmiddellijk werk. De totale groep geïnterviewden was ongeveer één vierde van de tijd werkloos. Een vergelijking met de resultaten van een aantal andere onderzoeken bij jongeren toont aan dat de A.S.O.-afgestudeerden minder door werkloosheid getroffen worden dan gemiddeld. In hun betrekkelijk korte loopbaan zijn ze ongeveer één keer werkloos geweest en hebben ze twee keer gewerkt. Ook deze instabiele loopbaan blijkt in vergelijking met die van anderen minder problematisch.

WELK WERK DOEN ZE ?

De kenmerken van de huidige baan geven een goed beeld van de inhoud en de kwaliteit van het werk van A.S.O.-afgestudeerden. Nageen dree op vier hebben een **bediendencontract**. Ongeveer 21 % heeft het statuut van arbeider en 5 % werkt als zelfstandige. De functie van 52 % van de geïnterviewden kan worden getypeerd als bedienden in kantoren en burelen, 20 % heeft een verkoopfunctie. Het beroepsniveau van de afgestudeerden is eerder beperkt: 56 % kan als **lagere, uitvoerende bediende** worden beschouwd, terwijl 25% tot het iets hogere niveau **midden bediende** behoort. De resultaten van een uitgebreidere beoordeling van de arbeidssituatie sluiten hierbij aan: gemiddeld genomen vindt men het werk fysiek weinig belastend en is het gekenmerkt door een eerder middelmatig niveau van afwisseling, autonomie, tijdsdruk, complexiteit en verantwoordelijkheid. Dit belet niet dat de meeste geïnterviewden toch mogelijkheden ervaren om hun vaardigheden te benutten in hun werk. Ook de lagere beroepsstatus van de meeste banen duidt erop dat vooral een lagere, uitvoerende bediendenfunctie typerend is voor de

A.S.O.-afgestudeerden. De overgrote meerderheid van de geïnterviewden (83 %) werkt dan ook in dagdienst met kantooruren.

Drie op vier werkt in de **privé-sector**, 22% bij de overheid. Ongeveer 42 % werkt in de industriële sector, terwijl iets meer dan de helft (57 %) zich concentreert in de dienstverlenende (31 %) of kwartaire sector (26 %). Het loon van de geïnterviewden sluit goed aan bij hun beroepsniveau. De meesten (65 %) verdienen tussen 25.000 en 35.000 fr., met een iets sterkere concentratie in de inkomensklasse tussen 30.000 en 35.000. Op het ogenblik van het interview werkte 74 % met een contract van onbepaalde duur (vast werk) en werkte 86 % voltijds. Een kleinere groep van 36 % gaf aan dat ze onder het niveau van hun A.S.O.-getuigschrift werkte. Meestal hadden ze in het geheel geen diploma nodig om hun werk te kunnen doen. Slechts 32 % vond dat hun baan in het verlengde lag van hun studierichting in het secundair onderwijs. De aansluitingsgraad tussen studies en werk wordt dus als beperkt ervaren. Deze **lage aansluitingsgraad** hoeft ons niet te verwonderen. Het A.S.O. bereidt immers niet voor op een beroep. Slechts 27 % had zich (moeten) laten her- of bijscholen om in het huidige werk te kunnen worden aangeworven. Wanneer we geen rekening houden met interne bedrijfsopleidingen dan daalt dit percentage zelfs tot 12 %. Niet minder dan 79 % van de geïnterviewden verklaarde zich globaal genomen **tevreden met hun werk**. Een uitgebreidere bevraging van de arbeidstevredenheid levert analoge resultaten op. Enkel voor de promotiekansen lopen de meningen sterker uiteen: ongeveer 40 % is tevreden, 33 % ontevreden.

Onder de geïnterviewden doen zich wel **verschillen** voor. Zo vallen de afgestudeerden uit de richtingen menswetenschappen en psycho-sociale wetenschappen op. Zij vertonen de minst positieve schoolloopbaan en werken op een lager beroepsniveau dan de overige A.S.O.-afgestudeerden. Qua kwaliteit van hun tewerkstelling scoren de meisjes beter, al blijken de meeste van deze verschillen te wijten aan het feit dat

een aantal jongens legerdienst moeten doen. Ook minder goede studieresultaten en een lager onderwijsniveau van de ouders (vooral de vader) hangen samen met een lager tewerkstellingsniveau. Al deze samenhangen zijn echter beperkt. De duur van de aanwezigheid op de arbeidsmarkt speelt een belangrijke rol. Wie langer op de arbeidsmarkt aanwezig is heeft over het algemeen *beter* werk. Dit komt wellicht

een hoge mate aan arbeidstevredenheid. De *stabiele succesvollen* (27 %) combineren alle gunstige tewerkstellingskenmerken: weinig werkloosheid, vaste tewerkstelling en een relatief hoog beroepsniveau. De *succesvolle zoekers* en de *precaire hogeren* werden in hun loopbaan vaker met werkloosheid geconfronteerd maar konden mee daardoor opklimmen tot een beter tewerkstellingsniveau.

Dan volgen er *twee tussentypes*

HOE LANGER, HOE BETER

Meisjes scoren voor de meeste aspecten van hun loopbaan beter dan jongens, al lijkt dit verschil vooral ingegeven door het feit dat een deel van de jongens legerdienst moet doen. Daardoor krijgen meisjes voorsprong op jongens, vermits ze sneller beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt. De voornaamste oorzaak van een goed loopbaanprofiel blijkt immers de duur van de aanwezigheid op de arbeidsmarkt te zijn: naarmate men langer op de arbeidsmarkt aanwezig is, wordt het loopbaanprofiel positiever. Het percentage werklozen daalt sterk in de tijd, terwijl het percentage werkenden in sterke mate stijgt, naarmate de totale groep langer op de arbeidsmarkt is. Onder hen die reeds drie jaar op de arbeidsmarkt aanwezig zijn, komen er zelfs geen werklozen meer voor! Bovendien verbetert elk jaar de kwaliteit van de tewerkstelling. Een van de opvallendste veranderingen betreft de evolutie van de duur van het contract. Daar waar de eerste baan van slechts 44,5 % van de afgestudeerden vast werk betrof, stijgt dit percentage na drie jaar tot 74 %. Ook de overige kenmerken van de tewerkstelling verbeteren in de tijd. Tussen de eerste en de huidige tewerkstelling steeg het beroepsniveau en de beroepsstatus in lichte mate en daalde de tewerkstelling onder het niveau van het A.S.O.-getuigschrift. Ook het loon en de tewerkstelling in het verlengde van de studierichting nam (in lichte mate) toe. Het wekt daarom weinig verwondering dat ook de arbeidstevredenheid gestegen is van het eerste tot het huidige werk. De minder ideale kwaliteit van het eerste werk toont aan dat de meeste jongeren heel wat offers brachten om toch maar aan werk te geraken. Velen namen de eerste job die ze konden krijgen. Niet minder dan 59 % van de geïnterviewden nam hun eerste baan aan bij gebrek aan beter. «Werk hebben is toch nog beter dan werkloos zijn», redeneerden ze. Na verloop van tijd klommen ze dan op tot een kwalitatief beter tewerkstellingsniveau.

doordat hij langer naar dit werk heeft kunnen zoeken.

ZEVEN LOOPBAANTYPES

Via een statistische techniek (de clusteranalyse) combineerden we de diverse aspecten van de loopbaan tot loopbaantypes. Dit levert een meer samenhangend beeld op van de arbeidsmarktpositie van A.S.O.-afgestudeerden. De analyse leverde zeven loopbaantypes op, die gerangschikt kunnen worden van «goed» naar «slecht». De arbeidsmarkt van de eerste drie types (samen 48,5 %) mag als vrij probleemloos worden beschouwd. Ze hebben een vrij hoog beroepsniveau bereikt, met

(samen 20,8 %). Wegens hun kortere aanwezigheid op de arbeidsmarkt vormen ze wellicht tijdelijke overgangstypes, op weg naar een beter loopbaanprofiel.

De laatste twee types (samen 30,8 %) nemen een eerder problematische positie in op de arbeidsmarkt. Ze werken op een vrij laag beroepsniveau. De *stabiele lageren* (20,7 %) vertonen een stabiele loopbaan met voornamelijk vaste tewerkstelling. Vooral zij ervaren hun arbeidsmarktpositie als problematisch. De *sterkprecaire lageren* (10,1 %) combineren alle minder goede arbeidsmarktkenmerken, zoals werkloosheid en tijdelijk werk op een laag

beroepsniveau.

Onder de A.S.O.-afgestudeerden komt dus een veelheid aan loopbaantypes voor. Dit nuanceert de hoger vermelde globale vaststellingen van dit onderzoek. Ze hebben **niet allemaal een even goede arbeidsmarktpositie** weten te verwerven, al lijkt dit wél het geval te zijn voor de meeste afgestudeerden. In hoeverre er onder de A.S.O.-afgestudeerden méér jongeren voorkomen met een problematisch loopbaanprofiel dan onder afgestudeerden uit het T.S.O. of het B.S.O. kan niet worden vastgesteld, bij gebrek aan vergelijkingsmateriaal over gelijksoortige loopbaantypes in andere onderzoeken.

EN WAT NU ?

We kunnen besluiten dat de arbeidsmarktchansen van jongeren met een A.S.O.-diploma globaal genomen **vrij gunstig** zijn. Deze jongeren worden wel eens werkloos, maar in vergelijking met andere groepen afgestudeerden worden ze in beperktere mate door werkloosheid getroffen. De meesten zijn slechts werkloos in de beginfase van hun loopbaan. Ook de kwaliteit van hun tewerkstelling blijkt weinig problemen te stellen. Dit blijkt ook uit het lage percentage afgestudeerden dat zich diende her- of bij te scholen om werk te kunnen vinden. De uitvoerige bevraging van de arbeidstevredenheid toont eveneens aan dat de overgrote meerderheid van de geïnterviewden tevreden is met het werk dat ze doet. Ook de meer genuanceerde opsplitsing van de beroepsloopbaan in loopbaantypes toont aan dat slechts een minderheid een minder gunstig loopbaantype vertoont. De negatieve kwalificatie van A.S.O.-afgestudeerden met de termen *nieuwe laaggeschoolden* of zelfs *nieuwe analfabeten* blijkt in zijn algemeenheid dus onhoudbaar en onterecht te zijn.

De vaststelling dat A.S.O.-afgestudeerden relatief weinig problemen ervaren op de arbeidsmarkt impliceert echter **niet** dat men jongeren dient te **stimuleren om hun studies na het A.S.O. stop te zetten**. De groep die op dit ogenblik stopt na het A.S.O. is vrij klein, wat wellicht mee bijdraagt tot een goede opname in de

ARGO GO ON

arbeidsmarkt. Een gevoelige toename op de arbeidsmarkt van afgestudeerden met een A.S.O.-getuigschrift zou dan ook tot een heel andere, en wellicht ook minder gunstige arbeidsmarktpositie voor deze groep kunnen leiden. Daarbij komt nog dat het beroepsniveau waarop deze jongeren worden tewerkgesteld beperkt is (lagere, uitvoerende bedienden). Jongeren die een hogere beroepspositie ambiëren kunnen beter verder studeren na het A.S.O., terwijl wie een specifiek beroep op het oog heeft beter op een vroeger tijdstip kan overschakelen naar het T.S.O. of het B.S.O.

De resultaten van dit onderzoek tonen wel aan dat het niet nodig is om *potentiële stoppers* aan het begin van hun A.S.O.-loopbaan te heroriënteren naar het T.S.O. of het B.S.O., uit vrees dat ze anders geen werk zouden vinden. Enkel voor een beperkte groep (de «stabile lageren»; 20,7 % van de geïnterviewden) zou dit zinvol kunnen zijn, gezien de problemen die ze op de arbeidsmarkt ervaren. De effectiviteit van een dergelijke actie is echter betwifelbaar. Vooreerst blijkt uit het onderzoek dat de beslissing om niet verder te studeren na het A.S.O. ingegeven is door een veelheid aan moeilijk beïnvloedbare motieven, zoals het sociaal-economisch milieu van de ouders en het geslacht van de jongere. Vervolgens blijkt uit de bevraging van de redenen om het A.S.O. te volgen, dat ook deze problematische groep in het begin een positieve keuze maakte voor het A.S.O. (wegens interesses en capaciteiten). Pas later in hun schoolloopbaan veranderden ze door allerlei onvoorziene omstandigheden van visie. Een campagne bij de intrede in het A.S.O. dreigt ook daardoor weinig succesvol te zijn. □

Hans De Witte,
Wetenschappelijk medewerker
Hoger Instituut voor de Arbeid,
K.U. Leuven.

De volledige studie
telt 156 bladzijden.
Bestellen kan :
€ 016-28 33 28

Alweer worden de wereld van het onderwijs en de ouders opgeschrikt door nog maar eens een ander, nieuwer onderwijsstelsel. Dit stelsel past in de politieke ontwikkeling van ons land. Ik wil hier niet het proces van maken. Maar ik zou toch enkele bedenkingen willen uiten.

– De A.R.G.O. komt over als een mooie, goedbedoelde **verpakking**, maar de inhoud ervan wordt verwaarloosd. De toekomst is zo nabij en zo aan veranderingen onderhevig dat het absoluut nodig is de jeugd weerbaar en mobiel te maken.

– De school moet opnieuw **eisen** stellen aan haar publiek. De jeugd moet opnieuw klassieke waarden als doorzettingsvermogen, plichtsbesef en prestigedrang leren kennen, naast de nieuwere waarden als aanpassingsvermogen, loyaliteit en fair-play.

– Wordt **gemakzucht** niet bevorderd in het secundair onderwijs? Vroeger was er sprake van een selectie door een negatief puntensysteem. Nu kan men spreken van een negatieve selectie van de vakken door een positief niveausysteem. De leerling kreeg vroeger een cijfer voor zijn werk. Hij kende zijn waarde. Aan de hand daarvan koos hij ofwel een andere richting in functie van zijn kunnen en kunnen, ofwel werkte hij harder en meer om in dezelfde richting zijn waarde te verhogen. Nu kiest hij een richting waar hij zijn inzet niet noemenswaardig hoeft te verhogen. Beantwoordt deze gemakzuchtige houding aan de realiteitszin die de school moet aankweken en die de ouders verwachten ?

– De leraar heeft een immense verantwoordelijkheid. Deze moet **financieel** beloond worden.

– Onderwijs volgen is ook een full-time opdracht voor de leerlingen, **geen vluggertje** tussen hobby en TV door. Het onderwijs is geen goedkope bewaarplaats voor tieners en pubers.

– Een andere bedenking : het Gemeenschapsonderwijs «**must go on**». Het moet namelijk de kans krijgen naast haar uiterlijk ook een diep doordachte inhoud

te verwerven. Het aantal lessen is weliswaar belangrijk maar de inhoud van die uren nog veel meer. Laat aan het concept ook een «fieldworker» meewerken.

– De Franse onderwijswereld reageert verschrikt op de toenemende **analfabetisering** van de bevolking en stelt voor dan maar de taalvorm (l'orthographe) aan te passen aan het niveau van de schoolbevolking, in plaats van het niveau van de leerlingen op te vijzelen. Dit laat niemand van ons onberoerd.

Na een onderzoek bij de toekomstige leraars Nederlands komen de heren professoren in Nederland tot de bevinding dat de schoolverlaters een bar slechte kennis hebben van hun moedertaal (ook de onze !).

– In ons eigen land is er een gebrek aan taalvaardige gediplomeerden. Vroeger was men ten minste **tweetalig**. En nu ?

– Laten we het Gemeenschapsonderwijs aanpassen en het verheffen ! We moeten weer les geven in plaats van **bezighheids-therapieën** toe te passen. Laten we de vakken weer grondig en systematisch geven en opnieuw de talen, de wiskunde, de wetenschappen en de algemeen vormende vakken in ere herstellen en ook de technische scholing herwaarderden.

– Het probleem van de vroege schoolverlaters verdient ook de aandacht van de A.R.G.O. Onderzoeken tonen aan dat de mastodontscholen, de wisselende leerlingengroepen, het als nummer

beschouwd worden, de door omstandigheden vaak wisselende leraars de leerlingen **afstoten**. Veel vroege schoolverlaters verklaren rondout dat ze afkerig staan tegenover theorie zonder praktijk, zowel voor algemeen vormende vakken als technische. Waarom zouden ze leren als ze niet inzien waartoe dit dient ?

De opvang in de scholen was vaak armtierig, soms zelfs afstotend. De leraars stonden al in het defensief om toch maar geen last te krijgen. Volgens de jonge schoolverlaters hadden die mensen geen tucht, geen kennis of geen zin.

De meest voorkomende verwijten waren: te weinig contact met lesgevers, directie, administratie; te weinig praktische toepassingen, afwisseling, teamwork, sfeer; te veel indoor werk, onaangepaste represailles, nepotisme en te grote, koude scholen.

Is dit nu een pleidooi voor de terugkeer naar kleinere entiteiten, waar iedereen iedereen kent, waar de ouder de leraar kent en vice versa; waar de directie haar personeel kent en steunt, haar leerlingen herkent en aanspreekt; waar een plant in de klas staat, waar een boom de speelplaats siert, waar de poort dichtvalt als een tweede huisdeur ? Ja, volmondig ja !!!

Ook nu zijn leraars nog opvoeders. We zijn niet bang om onze verantwoordelijkheid op te nemen. Maar verlos ons van administratieve rompslomp en geef ons **meer pedagogische vrijheid**. Waardeer ons en ons werk zal waardering opwekken. □

Jules van de Walle, leraar K.A.
Tongeren

STIMULEREND

Het lijkt alsof het «Informatieblad» al tot een vorige generatie behoort sinds het ontstaan van KLASSE.

KLASSE is zijn naam waardig : groot formaat, kwaliteit van papier, kleurrijke vormgeving, fijn afgewerkte foto's, onderwerpen die de dagdagelijkse praktijk weerspiegelen, praktische, nuttige en leerrijke artikels die dikwijls aansporen om de theorie in de praktijk toe te passen. Zowel de uitstekende indeling als de vormgeving stimuleren het lezen. Het aanbod van thema's is zeer gevarieerd. Iedereen zal zijn gading vinden in een of ander artikel.

KLASSE wordt een onmisbaar instrument voor ieder die wil bijblijven!

Yves Dewolf, Directeur Middenschool van het
Gemeenschapsonderwijs, Moerbeke-Waas

UITGEPERSTE CITROENEN

Het artikel over «de prijs van ons onderwijs» in KLASSE 7 getuigt allerminst van «klasse»! In de bewuste bijdrage worden immers geen appels met appels vergeleken, maar appels (= de kostenevolutie in het gemeenschapsonderwijs) met uitgeperste citroenen (= de kostenevolutie in het gesubsidieerd onderwijs). Het grafisch verloop van de indexen wekt zelfs de indruk dat het gesubsidieerd onderwijs de laatste 10 jaar gunstiger werd bejegend dan het gemeenschapsonderwijs. Het funeste van de wijze van voorstellen bestaat erin, dat u vertrekt van eenzelfde index 100 die een zeer sterk verschillende absolute kostprijs vertegenwoordigt, afhankelijk van het net. Een gelijk verloop van de indexen zou dan niet de voorstelling zijn van een gelijke behandeling, maar van een gelijke van de ongelijkheid. Als u dan toch absolute cijfers citeert, worden die niet opgesplitst volgens de netten. Omdat wij niet mogen weten wat «ons» onderwijs kost? Gelukkig kunnen wij dat wel vernemen in «Forum», het orgaan van het N.S.K.O. Hieruit een paar cijfers die wel relevant zijn.

Een leerling in het Nederlandstalig secundair onderwijs kostte in het gemeenschapsonderwijs 207.899 frank in 1984 en 248.735 frank in 1990. In het vrij gesubsidieerd onderwijs was dat 126.561 frank in 1984 en 150.096 frank in 1990.

In absolute cijfers is het verschil

in kostprijs de laatste zes jaar opgelopen van 81.338 tot 98.639 frank. Relatief is de kostprijs in het gemeenschapsonderwijs met 19,6% en in het vrij onderwijs met 18,6% gestegen. Dit enorm verschil is hoofdzakelijk te wijten aan het feit dat het vrij onderwijs per leerling slechts 31,5% van de werkingstoelagen ontvangt die aan het gemeenschapsonderwijs worden toebedeeld.

Wat u een erg gevoelige materie noemt, is ronduit een perverse situatie, volkomen in strijd met art. 17 van de Grondwet, die de burgers een gelijke behandeling garandeert. Waarom wordt deze miljardenkwesie niet bij het Arbitragehof aangeklaagd? □

R. Vancompernelle, Directeur Vrij Technisch Instituut Sint-Lucas, Menen.

NASCHRIFT: Ook H. Duqué van de begrotingscel van het Vlaams Ministerie van Onderwijs splitste de kosten op volgens de netten. Die verschillen nauwelijks van de cijfers die u aanhaalt. Een leerling in het Nederlandstalig secundair Gemeenschapsonderwijs kostte volgens zijn berekeningen in lopende prijzen 202.362 frank in 1984 en 251.843 frank in 1990. In het officieel gesubsidieerd onderwijs was dat respectievelijk 135.902 frank en 194.228 frank. Voor het vrij gesubsidieerd secundair onderwijs noteert hij 125.335 frank en 151.406 frank.

DE PRIJS

Met grote aandacht heb ik mij verdiept in de rubrieken betreffende de kostprijs van ons onderwijs (KLASSE 7).

Het komt me echter zeer onwaarschijnlijk voor dat het basisonderwijs van het Gemeenschapsonderwijs (p. 10) het duurst zou zijn.

Mag ik u vragen waar de onderzoekers hun informatie haalden en hoe zij tot deze bevinding kwamen? □

Hugo Van Oekelen, Directeur basis- en middenschool De Wamp, Arendonk.

NASCHRIFT: Het rapport werd uitgevoerd door het Hoger Instituut voor de Arbeid en op ministerieel initiatief gefinancierd door het Fonds voor Collectief Fundamenteel Onderzoek. Het biedt voor het eerst een representatief beeld van de studiekosten in het Vlaams basisonderwijs voor de verschillende onderwijsnetten. U kunt de synthese ervan aanvragen bij het H.I.V.A., Van Evenstraat 2E, 3000 Leuven (☎ 016-28 33 20). De titel: «Basisonderwijs: Gratis Onderwijs? Een onderzoek naar de kosteloosheid van kleuter- en lager onderwijs in Vlaanderen». (Leuven, 1990). Hetzelfde instituut voerde ook het onderzoek uit in het secundair onderwijs.

Hoe brengt u gedragsregels voor een optimaal klas-klimaat aan bij uw leerlingen?

Leraar A: Bij het begin van het schooljaar zet ik alles wat mag en niet mag keurig op een rijtje.

Leraar B: Ik wacht tot iemand over de schreef gaat en leg dan de regel uit.

Leraar C: Leerlingen moeten zelf ontdekken welke regels het klimaat positief kunnen beïnvloeden. Ik leg ze niet op.

EEN UITWEG

De gedragsregels die leraars in hun klas gebruiken hebben betrekking op een zestal activiteiten: met elkaar omgaan, binnen- en buitengaan, zich verplaatsen in de klas, geluid maken, hulpmiddelen gebruiken en wat te doen als een taak klaar is. Elke leraar denkt er het best op voorhand over na wat hij op elk vlak verlangt. Zes expliciet opgelegde regels lijken trouwens meer dan voldoende. Een lange lijst ervaren leerlingen als een uiting van wantrouwen.

Wanneer u de regels aanbrengt is niet zo belangrijk, zolang dat maar niet te lang na de eerste kennismaking gebeurt.

Belangrijker is dat het voor iedereen duidelijk is **waarom** u de afspraak maakt en welke functie ze heeft voor een optimaal klas-klimaat. Daarom moet u er bij

elke regel ook op toezien dat hij wordt nageleefd, anders houdt hij op te bestaan.

J. S. Kounin (*Discipline and Group Management in Classrooms*, New York, 1970) onderzocht welke rol meer duidelijkheid, beslistheid, uitvoerigheid of stemvolume spelen bij de succesrijke handhaving van gedragsregels in de klas. Hij vond echter geen samenhang met al die factoren. Harder roepen helpt dus niet. Wel stelde hij vast dat leraars die overtredingen kunnen voorkomen méér effect bereiken. Die leraars verdelen hun aandacht over de hele klas, betrekken alle leerlingen bij de zaak en zenden onmiddellijk een signaal uit als iemand dreigt af te haken. Dat kan onopvallend gebeuren door even naar de leerling te kijken, hem een vraag te stellen of in zijn richting te gaan. De leraar geeft daarmee te kennen dat hij weet waar de leerling mee bezig is. Door een **permanente interactie** voelt iedereen zich bij de leeractiviteit betrokken en medeverantwoordelijk voor het klas-klimaat. Leraars die zelf enthousiast zijn en activiteiten plezierig of uitdagend kunnen voorstellen slagen daar beter in dan andere. □

KINDERRECHTSWINKEL

Bij de Kinderrechtswinkel kunnen jongeren tot 21 jaar terecht met **juridische vragen en problemen**. Naast het geven van individueel advies en bijstand wil men nu ook een ruimer publiek aanspreken.

Zo stelde men vorig jaar een lespakket samen rond het thema «*rechten van kinderen*». Het bevat een 14-tal methodieken om met de leerlingen te werken rond dit thema met een muurkrant, stellingenspel, enquête enz. Het pakket is bruikbaar voor jongeren van 12 tot 18 jaar en kost 180 fr. □ *Kinderrechtswinkel - Kleine Hertsbegestraat 1 - 8000 Brugge - ☎ 050-33 95 84*

DOCUMENTALISTEN

De Fédération des Associations de Documentalistes Bibliothécaires de l'Education Nationale (FADBEN) organiseert voor de tweede maal een congres. Van 24 tot 26 mei 1991 wordt in Poitiers (Futuroscope) vergaderd over het thema «**Communication, documentation, information dans l'enseignement secondaire en Europe. Pratiques et enjeux**». De initiatiefnemers willen via dit congres hun beroep in een Europees kader situeren.

Om van het congres een succes te maken zoeken de organisatoren zo snel mogelijk contact met geïnteresseerden uit andere landen. Ook uit België dus. □ *FADBEN - BP 129 - 75223 Paris CEDEX 05 - ☎ 00-33-1-35788149*

COMPUTERS VOOR ZIEKEN

Kinderen in een ziekenhuis nuttig bezighouden is een probleem. De *Stichting Jacques Brel* wil de volgende twee jaar schooltjes die aan kinderziekenhuizen verbonden zijn, uitrusten met spel- en vooral **informaticamateriaal**. Het is immers moeilijk om in een ziekenhuis de gewone, dagdagelijkse schoolsituatie na te bootsen. Via de computer kunnen kinderen spelenderwijs heel wat leren én

zich alleen bezig houden. □ *Stichting Jacques Brel - Peter Dyck - Passage 44 - Kruidtuinlaan 44 - bus 12 - 1000 Brussel - ☎ 02-218 26 75 (dinsdag- en donderdagnamiddag) - sponsors welkom*

MIJN EERSTE JOB

Het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid publiceerde een gratis brochure «*Wegwijs in de eerste job*». Jongeren krijgen daarin tips om te solliciteren en om allerlei praktische formaliteiten te vervullen. Voor scholen zijn drie videocassettes «*Succesvol aan de slag*» beschikbaar. De eerste

bevat vooral handige tips. De twee volgende geven de gesprekken weer tussen leerlingen en mensen uit de bedrijfswereld. Een boeiende confrontatie. Elke cassette duurt ongeveer een uur. U mag ze drie weken houden en uitlenen is gratis. □

Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid - Belliardstraat 51-53 - 1040 Brussel - ☎ 02-233 41 11

TENTOONSTELLINGEN

– *Een eeuw landelijk leven in België* : tot 15 december.

100 jaar landbouw in zes hoofdstukken én de rol van de **Belgische Boerenbond** daarbij. Aanschouwelijk en didactisch uitgewerkt voor een klasbezoek.

Klaverbladstraat 20 - 3560 Lummen - ☎ 016-24 21 56

– *Rendierjagers. Prehistorische tentenkampen nabij de Maas* : tot 31 maart.

Via maquettes, reconstructies, afgietsels enz. wordt de menselijke **leefwereld van de rendierjagers** heropgebouwd. Met rondleidingen voor schoolgroepen.

Provinciaal Gallo-Romeins Museum - Kielenstraat 15 - 3700 Tongeren - ☎ 012-23 39 14

– Nieuw Educatief Programma : alle werkdagen.

Een pakket programma's voor het onderwijs : 4 practicum (verlichting, vervoer, hefbomen en voeding) voor het lager onderwijs, twee praktische lessen voor het secundair onderwijs (verlichting en hefbomen). Eventueel komt het museum zelfs naar de school !

Museum voor de Oudere Technieken - Guldendal 20 - 1850 Grimbergen - Museumbezoek voor ouders en kinderen : woensdag- en zondagnamiddag.

Leerrijke rondleidingen door de vaste collectie heen met uitleg op ieders niveau.

Museum voor Schone Kunsten - Citadelpark - 9000 Gent - ☎ 091-22 17 03

Met de klas op bezoek bij de rendierjagers

BANKEN IN BELGIË

«*Het Belgisch Bankwezen*» situeert het bankwezen in zijn financieel-economische context en is een handig naslagwerk voor wie meer inzicht wil in de diverse aspecten van het bankwezen in België.

Met deze brochure is de Belgische Vereniging van Banken toe aan **het honderdste nummer** in haar reeks «*Aspecten en documenten*». In die reeks probeert men het statuut, de structuur en bedrijvigheid, de diensten en de problemen van de banksector te verduidelijken voor een breder publiek.

«*Het Belgisch Bankwezen*» telt 112 blz. en kost 200 fr. Zij werken zeer snel, want ondertussen is reeds nummer 108 verschenen.

Sinds 1 september vervult *Jan Van Nuland* de functie van «**Ombudsman bankbedrijf**». Particuliere cliënten kunnen bij hem terecht voor een vlotte en kosteloze behandeling van klachten betreffende de feitelijke dienstverlening van de aangesloten banken. □

Belgische Vereniging der Banken - Ravensteinstraat 36 - 1000 Brussel - ☎ 02-507 68 11

EURO-WEDSTRIJD

Jongeren van 16 tot 25 jaar kunnen tot 31 maart 1991 een **werkstuk op papier** (56 x 81 cm) maken rond het thema «Europa». Op de achterkant vermelden ze naam en adres én een korte uitleg bij het werkstuk (10 regels). De veertig beste werken worden geëxposeerd op de provinciale happening van de Koninklijke Feestelijkheden 60/40 op 4 mei 1991 in Brugge. □ *Stichting Ryckevelde - Ryckevelde 10 - 8340 Damme - ☎ 050-35 27 20*

BIOLOGIE OLYMPIADE

Dit schooljaar start de **2de Vlaamse Biologie Olympiade**. Samen met de Waalse Olympiade worden in totaal 4 Belgische deelnemers uit het Hoger Secundair Onderwijs geselecteerd

NIEUWE PUBLIKATIES

Pedagogisch

– **Brieven over opvoeden** – J.F.W. Kok – Leuven & Apeldoorn – Garant Uitgevers – 240 fr. Tien vlot leesbare en boeiende opstellen onder het motto «een opvoeder is een stakker die in het duister tast».

– **Foutenclassificatie** – C.O.B. voor lees- en spellingfouten – Centrum voor Orthopedagogische Behandeling – St.-Geertrui Abdij 6 – 3000 Leuven – ☎ 016-23 37 71 – 445 fr. + 50 fr. Een handleiding en een pakket scoringsformulieren over de praktische toepassing van de beschreven foutenclassificatie.

– **Opvoeden tot informatiegebruik** – thema-nummer Nova et Vetera – Guimardstraat 1 – 1040 Brussel – ☎ 02-507 07 40 – 200 fr. Hoe we de leerlingen kunnen opvoeden tot volwassen informatiegebruikers.

– **Hoe groeit een krant? en Hoe groeit een boek?** – Altiora-Boekenservice – Postbus 54 – 3271 Averbode – ☎ 013-77 17 51 – 185 en 160 fr.

Eenvoudige en zeer bruikbare informatie voor lezers vanaf 10 jaar.
– **Europa en onderwijs** – Garant – Tiensesteenweg 83 – 3200 Leuven – ☎ 016-25 31 31 – 255 fr. Congresverslag waarin de Stichting Christenen voor Europa de Europese vorming als grondslag voor Europees burgerschap poneert.

Socio-cultureel

– **Ontwerpen, een hele onderneming** – Koning Boudewijnstichting – Brederodestraat 21 – 1000 Brussel – ☎ 02-511 18 40 – 500 fr.

Een werkinstrument voor wie zijn creatief talent beroepsmatig en productief wil aanwenden.

– **Consultatiebureaus voor Levens- en Gezinsvragen in Vlaanderen** – Federatie van Consultatiebureaus voor Levens- en Gezinsvragen – Aarlenstraat 78 – 1040 Brussel – ☎ 02-230 59 11 – 100 fr.

De Federatie maakt een inventaris op van zichzelf en haar leden.

– **Beschermd cultuurpatrimonium in de provincie Antwerpen** : **arrondissement Antwerpen** – te verkrijgen in elke boekhandel – 585 fr.

Hiermee werd een volledig geïllustreerd overzicht voor de hele provincie Antwerpen gerealiseerd en een vierde deel met recente wijzigingen is reeds in voorbereiding.

– **Bezoekerscentra bij natuurgebieden in Vlaanderen** – B. De Muynck – Stichting Leefmilieu – Kredietbank – Kipdorp 11 – 2000 Antwerpen – ☎ 03-231 64 48 – 250 fr.

Een inventaris van 29 bezoekerscentra met aandacht voor o.a. de educatieve mogelijkheden.

– **Jong geleerd is oud gedaan** – Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen – Troonstraat 125 – 1050 Brussel – 200 fr.

Opstellen van studenten en docenten over de hedendaagse jeugd.

– **Iedervoor allen. De Belgische Boerenbond 1890-1990** – Leen Van Molle – B.B. – Minderbroedersstraat 8 – 3000 Leuven – ☎ 016-24 21 56

Verrassende historische studie, gebaseerd op grotendeels nog nooit geopende archieven.

Informatief

– **Aanvullende universitaire studies in Vlaanderen** – VL.I.R. – 90 fr.

Alle mogelijkheden voor wie een tweede universitair diploma best interessant vindt. Te bestellen bij de verschillende Diensten voor Studieadvies (adressen in KLASSE 1).

– **Arbeidsmarkt voor universitaires. Deel 2 : Syntheserapport** – L. Schodts, D. Smedts, J. Hoornaert – Dienst voor Studieadvies K.U.L. – Naamsestraat 63 – 3000 Leuven – ☎ 016-28 43 11 – 200 fr.

Deze synthese van de enquête naar de intrede op de arbeidsmarkt voor afgestudeerden van de K.U.L. in de jaren '86 en '87 maakt de reeks van 7 rapporten compleet (zie ook KLASSE 5).

– **Een evenement als bron van inkomsten** – N. Hildebrand – I.V.I.O. – Infodok – Brabanconestraat 95A – 3000 Leuven – ☎ 016-22 87 44 – 990 fr.

Hoe je via allerlei evenementen (o.a. op school) extra bekendheid, extra publiciteit en extra geld kunt bekomen!

– **Praktijkgids Management Lokale Besturen** – Kluwer – Santvoortbeeklaan 21-29 – 2100 Deurne – ☎ 03-360 02 11 – 2955 fr. voor snelle intekenaars

Een losbladige leidraad (met geregelde aanvullingen) waarbij alle beheerstaken van de lokale besturen grondig worden doorgelicht. □

voor de volgende Internationale Biologie Olympiade in juli 1991 in Moskou. Het Limburgs Universitair Centrum coördineert opnieuw de selectie van de Vlaamse kandidaten. Tijdens de voorbije zomer werden de vorige Vlaamse kandidaten voor hun prestaties in Tsjechoslowakije alvast bedacht met een speciale bronzen medaille. □

L.U.C. – Universitaire Campus – Gebouw D – 3590 Diepenbeek – ☎ 011-22 99 61

DE BOEKENBOOT

«De Boekenboot» is een uitgave met informatie over goede **kinder- en jeugdboeken**. Tellen worden zo'n 150 kinderboeken van verschillende uitgeverijen besproken en worden enkele auteurs en illustrators in de kijker gezet.

De boeken worden geordend per leeftijdscategorie. Toch kunnen vele boeken door verschillende leeftijdsgroepen worden gesmaakt. In de rubriek «De Patrijspoort» komen de jonge lezers zelf aan het woord en er is ook een wedstrijd waaraan de hele klas kan meedoen. Uiteraard zijn daar boeken mee te winnen. □

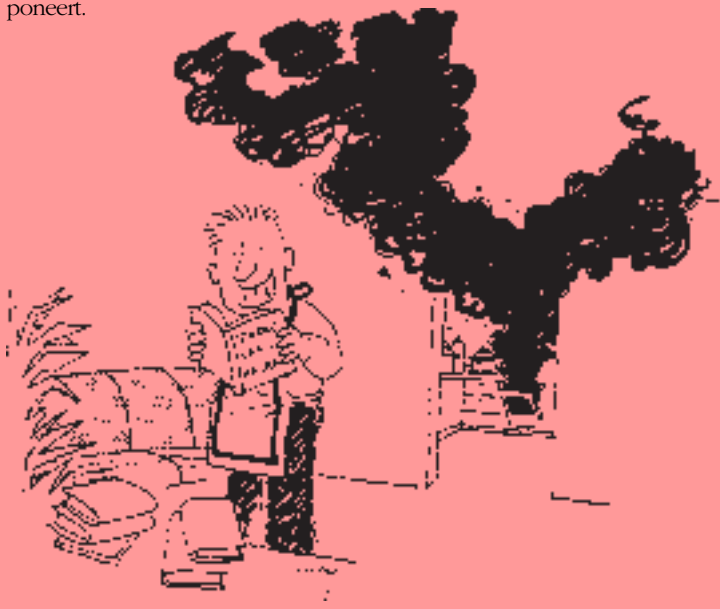
De Boekenboot – Postbus 134 – 3000 Leuven 3 – de Boekenboot meert tweemaal per jaar aan en kost 220 fr. voor een los abonnement (met speciale prijzen voor groepsabbonnementen)

HAPKLARE BOEKEN

Een **kant-en-klare boekenbeurs**, het kan. Uitgeverij Infodok stelt een pakket uitgezochte boeken ter beschikking, zorgt voor publiciteitsmateriaal en staat kandidaat-organisatoren met raad en daad bij. Scholen, leerkrachten, ouders, verenigingen enz. kunnen zo ongeveer 300 kinder- en jeugdboeken van de bovenste plank aanbieden, voorgesorteerd per leeftijd (van 1 tot 15 jaar).

De vrijbepaalde omvang maakt het pakket wel minder geschikt voor groots opgezette boekenbeuren. □

Infodok – Brabanconestraat 95A – 3000 Leuven – ☎ 016-22 87 44

NAAR PORTUGAL!

Het Cultureel Jongeren Paspoort organiseert opnieuw de wedstrijd «**Cultuurschool van het jaar**». Het thema is Portugal, in het kader van Europlia '91. U bent leraar in het hoger secundair onderwijs en alle leerlingen van uw klas hebben een C.J.P. Met de klas bereidt u een (denkbeeldige) reis voor. U stelt een weekprogramma samen van wat u allemaal in Lissabon en omgeving zou willen doen, zien, meemaken of horen in de maand juli 1991. Uiteraard vraagt dit enige creativiteit van uw leerlingen én het nodige opzoekwerk.

Het meest originele, «cultuurele» en mooist gepresenteerde project wint de hoofdprijs: u gaat met uw klas deze reis helemaal maken!

C.J.P. – Marleen De Mulder – Waterkrachtstraat 36 – 1040 Brussel – ☎ 02-230 95 70 – vóór 31 maart verwacht zij uw reisplan

INTEGRATIE OP KADANS

«Kadans» is een nieuwe muziekcassette met pittige en eenvoudige liedjes voor groot en klein, opgenomen in een professionele studio. Het zijn eigengemaakte liedjes die aansluiten bij de leefwereld en de dagelijkse ervaringen van matig en ernstig **mentaal gehandicapte jongeren**. De Bu.S.O. School Katrinahof van Antwerpen maakt reeds jaren dergelijke liedjes, gegroeid vanuit de klaswerking, waarbij zowel de projecten als de steeds weerkerende sfeer- en leermomenten een hoop inspiratie opleveren.

«Kadans», een cassette met 22 liedjes kost 350 fr. Het liedboek met teksten, muziek en akkoorden kost 250 fr. Samen kosten ze maar 500 fr.

Katrinahof – Walter Verbruggen –

Mechelsesteenweg 168 – 2018 Antwerpen – ☎ 03-237 81 12

KRITISCHE LESPAKKETTEN

De werkgroep «doe-het-zelf-pakketten» van de Actiegroep Kritisch Onderwijs ontwerpt en verspreidt **lespakketten rond maatschappelijke thema's**. Via dit materiaal wil men «blijven ijveren voor een onderwijsvernieuwing die gericht is op een sociaal-politieke emancipatie van de meerderheid». Daarbij worden de thema's –politieke vorming, Nicaragua, rechten van minderjarigen, Aids, racisme– vanuit de jongeren zelf benaderd.

A.K.O. – Pacificatiestraat 34 – 2000 Antwerpen – ☎ 03-248 06 98

NEEM VOORTAAN DE BUS

De Buurtspoorwegen van Hasselt plaatsen het busvervoer in de kijker. Ze hebben een **lessenpakket** gemaakt voor het vijfde en zesde jaar van de lagere school. Daarin komen vier grote onderwerpen aan bod. De ontwikkeling van het vervoer door de eeuwen heen en de geschiedenis van de eigen N.M.V.B. zijn vrij theoretisch. Veel praktischer zijn de twee lessen over hoe je een busboekje moet lezen en hoe je moet betalen op de bus.

U kunt met uw klas ook een **begeleid bezoek** brengen aan een stelplaats of proefritten maken («vooreen prikje» zegt de N.M.V.B.). Of ze komen zelf naar uw klas voor bijvoorbeeld een demonstratie van een pro-data toestel.

☎ 011-25 31 46 – vragen naar Mevr. Spaas

NOORDSTRAAT 17

Misschien hebt u al een aflevering van deze serie gezien. De Familie Borremans van «Noordstraat 17» is een gewone familie en heeft dus gewone problemen. Een huis zoeken, het ziekenhuis, werkloosheid, autorijlessen, staking op het werk enz. Maar ze hebben het moeilijk om deze problemen op te lossen, want ze gingen niet lang naar school.

De serie gaat dan ook over **basiseducatie**. Het thema wordt multimediaal aangepakt: televisie, radio, werkboekjes, teletekstinformatie en videocassettes. De serie is al gestart, maar u kunt ze op video bestellen bij Mediabit –

Gallaitstraat 78 – 1020 Brussel – ☎ 02-216 50 06. De werkmappen met informatief materiaal kunt u vanaf december bestellen op onderstaand adres.

Instructieve Omroep – Jan Van Broeckhoven

– B.R.T. 4N15 – Reyerslaan 52 – 1040 Brussel – ☎ 02-737 32 17

SPORTTOESTELLEN

Home De Vierklaver in Gavere is een bezigheidstehuis en dagverblijf voor **volwassen gehandicapten**. Momenteel is men druk bezig met de herinrichting. In de sport- en kinéruimte ontbreken echter nog enkele toestellen. Het home zoekt nu 2 standaardmatten, 2 Zweedse banken, 1 Zweedse stoel, 1 gewoon sportraam en 1 sportraam met katrolsysteem. Zijn er scholen die dit soort materiaal van de hand willen doen?

Peter Degadt – Kabinetschef Ge-

NEDERLANDSE SCHOOLTELEVISIE

De Nederlandse schooltelevisie biedt dagelijks via Nederland 3 ook boeiende programma's voor uw leerlingen. Voor de volledige gids en bestellingen van materiaal kunt u terecht bij INFODOK – Brabançonnestraat 95A – 3000 Leuven – ☎ 016-22 87 44

Een selectie:

– VERHALEN MAKEN

Kleuters en beginnende lezers leren aan de hand van vier leuke kinderboeken hoe ze zélf verhalen kunnen maken. *Tik tik tik, bier ben ik* (21 nov.), *Een blaadje in de wind* (28 nov.), *Sinterkerst* (5 dec.) en *Brammert en Tissie vieren Kerstmis* (12 dec.). Elke uitzending loopt op woensdag om 10 u. en duurt een kwartiertje.

– BOEKENKASTJE KIJKEN

Het **vijfde en zesde leerjaar** trekt er met vader en zoon Kraaykamp op uit om spannende boeken en gedichten te ontdekken. Telkens staat een ander thema centraal (eenzaamheid, reizen, heksen...) Ze leren de betekenis van naamgeving of zien sprookjes als vergroting van de realiteit. Boeiende en meteen bruikbare schooltelevisie. Het leerlingenboekje telt 24 pagina's en kost zo'n 40 frank. Elke uitzending duurt ongeveer 20 minuten. De reeks loopt op de dinsdagen 20 en 27 nov., 4 en 11 dec. om 11 u. 's Anderendaags wordt elk programma op hetzelfde uur herhaald.

– COMPUTERJOURNAAL

Voor het **eerste, tweede en derde jaar secundair onderwijs** loopt er een reeks over recente informatica-toepassingen en nieuwe ontwikkelingen: *Enquêtes verwerken* (opiniepeilingen, verkiezingsuitslagen) op 19 nov. (14 u.) of 23 nov. (10 u.30). Over electronic mail, databanken en digitaliseren van beelden leert u alles in de uitzending *Telecommunicatie* op 17 (14 u.) of 21 dec. (10 u.30). Elk programma duurt 20 minuten.

– COMPUTERJOURNALIST

Voor dezelfde leeftijdsgroep en de lessen **Nederlands** kunt u voor ongeveer 1000 fr. een SCOOP-pakket kopen: een avontuurlijk en leerzaam **simulatiespel** waarbij de leerlingen alleen of in groep in de huid van een journalist kruipen. Het pakket bestaat uit een **floppy disk** (voor de MS DOS computer), 30 leerlingenboekjes en een handleiding. Dit softwarepakket kan zo goedkoop worden aangeboden dankzij sponsoring van de P.T.T.

meenschapsminister van Onderwijs – R.A.C. – Arcadengebouw Blok F – 1010 Brussel – ☎ 02-210 62 11

LANGS DE RIVIEREN

Kruisvaarten in Limburg, Kempen, op het Dijle- en Netekanaal; weekvaarten op Kolenkanaal en Dender, Leie en Mandel; week en werkweektochten op de IJzer en de Kustvaarten. Zeilweken op oldtimer tjalken of tweemasters.

De v.z.w. Belgica Nautica heeft een gevarieerd programma voor scholen en groepen die **waterklassen** of pedagogische kruisvaarten willen organiseren. ☐ Belgica Nautica – St.-Katelijnestraat 93 – 2800 Mechelen – ☎ 015-20 66 92

STUDEREN MET METHODE

Het *Instituut voor Studie en Kommunikatie* is een organisatie voor studenten met studiemoeilijkheden. *Metodika* doet aan studiekeuze en –begeleiding. Samen richten ze twee **seminaries** in: «Werkmethode. Een troef meer» en «Concentratie en geheugen. Het geheime wapen». Schrijf het in uw agenda en vergeet niet te bellen! ☐ I.S.K. : ☎ 091-21 84 07 – *Metodika* : ☎ 02-735 99 11

WABLIËFT ?

«Wablieft» is een drieweekelijkse **eenvoudig geschreven krant**. Het blad ontstond uit de nood aan informatief leesmateriaal voor deelnemers aan lees- en schrijfgroepen en is dus een kind van de alfabetisering. Maar «Wablieft» ontgroeide de kinderschoenen en wordt nu ook gelezen in basisscholen, in technische en beroepsscholen, in het Bu.S.O., in ziekenhuizen en bejaardeninstellingen enz.

De redactie wil de actualiteit toegankelijker maken. Veel mensen kampen met een gebrek aan leeservaring en onze (papieren) samenleving wordt steeds complexer. «Wablieft» houdt een pleidooi voor een toegankelijke samenleving en roept andere betrokkenen op het probleem

van de (gebrekkige) toegang tot de informatie te bespreken. ☐ *Wablieft* – Gentssesteenweg 58 – 9200 Dendermonde – ☎ 052-22 43 36 – een abonnement kost 400 fr. voor 15 nummers

VORMING VOOR LERAARS

Vakoverschrijdend

– Opleiding **dramadocent** : van 27 tot 30 december (1ste module).

Een intense scholing (± 1 weekend per maand gedurende twee tot drie jaar) voor iedereen die theater wil gebruiken binnen allerlei pedagogische situaties. (*Organisatie : C.*)

– **Leerproblemen** op school niet inpakken maar aanpakken ! : op 8 december.

Een symposium van de C.R.K.L.O. waarbij leerproblemen zowel vanuit praktisch als theoretisch standpunt worden bekeken. Scholen die hierrond waardevolle initiatieven nemen krijgen zo de kans naar buiten te treden. (*Organisatie : D.*)

– School en **racisme** : op 16 januari.

Vooral voor leraars Psychologische en Pedagogische Wetenschappen. (*Organisatie : E.*)

Nederlands

– Middagen van de Nederlandse Taal.

Tien middagssessies over **zake-lijke communicatie**; inschrijven per sessie. (*Organisatie : B.*)

Vreemde Talen

– **Computerondersteund taal-onderwijs**. Een verbetering in het taalverwervingsproces ? : op 24 november.

Recente onderzoeksresultaten én demonstraties van softwarepakketten. (*Organisatie : A.*)

– **Grammar** in context : op 17 januari.

– Receptie van **antiek theater** :

TALEN VOOR TECHNICI

De talenkennis van de Vlaamse jongeren gaat achteruit. Maar niet iedereen heeft dezelfde taalbehoefte. Toch hebben ook lagere technici buitenlandse contacten, bezoeken ze beurzen en ontvangen ze catalogi. Om in te spelen op deze noden organiseert OP.TA vanaf 1991 **taalstages** voor mindertaalbegaafde jongeren uit technische en beroepsrichtingen. ☐ *OP.TA Instituut v.z.w. – Liliane Goovaerts – Heidelaan 13 – 2280 Grobbendonk – ☎ 014-51 26 09*

ZWEVEN IN DE RUIMTE

Het 5de nummer van «*Space Connection*», de **gratis nieuwsbrief** van de Diensten voor Programmatie van het Wetenschapsbeleid bevat een uitgebreid dossier **Microzwaarte-kracht**. Daarin leest u alles over leven in een ruimteschip, gewichtloosheid en de invloed op het menselijk lichaam, slapen in de ruimte enz.

«*Space Connection*» richt zich vooral tot de jeugd. Het tijdschrift brengt elke keer een dossier en geeft ook informatie over tentoonstellingen, workshops, conferenties en recente verwezenlijkingen inzake ruimtevaart. ☐

Diensten voor Programmatie van het Wetenschapsbeleid – Informatiedienst – Wetenschapsstraat 8 – 1040 Brussel

MODERNE DANS

We zijn allemaal wel eens met de klas naar een toneelstuk gaan kijken. Dans om naar te kijken is daarentegen vaak nog onbekend. Toch kan juist de school de aanzet geven om je verder in een artistiek genre te verdiepen.

Het Ministerie van Onderwijs en het Vlaams Theaterinstituut realiseerden samen de **video** «Dance/I think the body likes to move» voor jongeren van 16 tot

18 jaar. *Steve Paxton, William Forsythe* en *Michèle Anne De Mey* vertellen over hun manier van werken. In een begeleidende brochure geeft dans-journaliste *Katie Verstockt* een korte dansgeschiedenis en krijgen de leraars concrete werktips. ☐

Ministerie van Onderwijs – Dienst Media en Informatietechnologie – Handelskaai 7 – 1000 Brussel – ☎ 02-217 41 90 – de video duurt 35 minuten en kost, met brochure, 300 fr.

de dood van de goden bij Seneca, Artaud en Claus : op 5 december.

Respectievelijk voor leraars Engels en leraars Oude talen. (*Organisatie E.*)

Geschiedenis

– **De Verlichting** : op 30 januari. (*Organisatie : B.*)

Lichamelijke Opvoeding

– Follow-up handbal, atletiek of turnen : op 13 en 14 december (heren; ook follow-up voetbal) of 17 en 18 december (dames). (*Organisatie : E.*)

– Het vergeten lichaam : op 23 november.

Colloquium over de **historische evolutie** van het vak L.O. en de rol van de school in de groei van de sport- en spelbeweging. (*Organisatie : F.*)

De adressen

A : *Instituut voor Taalonderwijs – V.U.B. – Pleinlaan 2 – 1050 Brussel – ☎ 02-641 26 07*

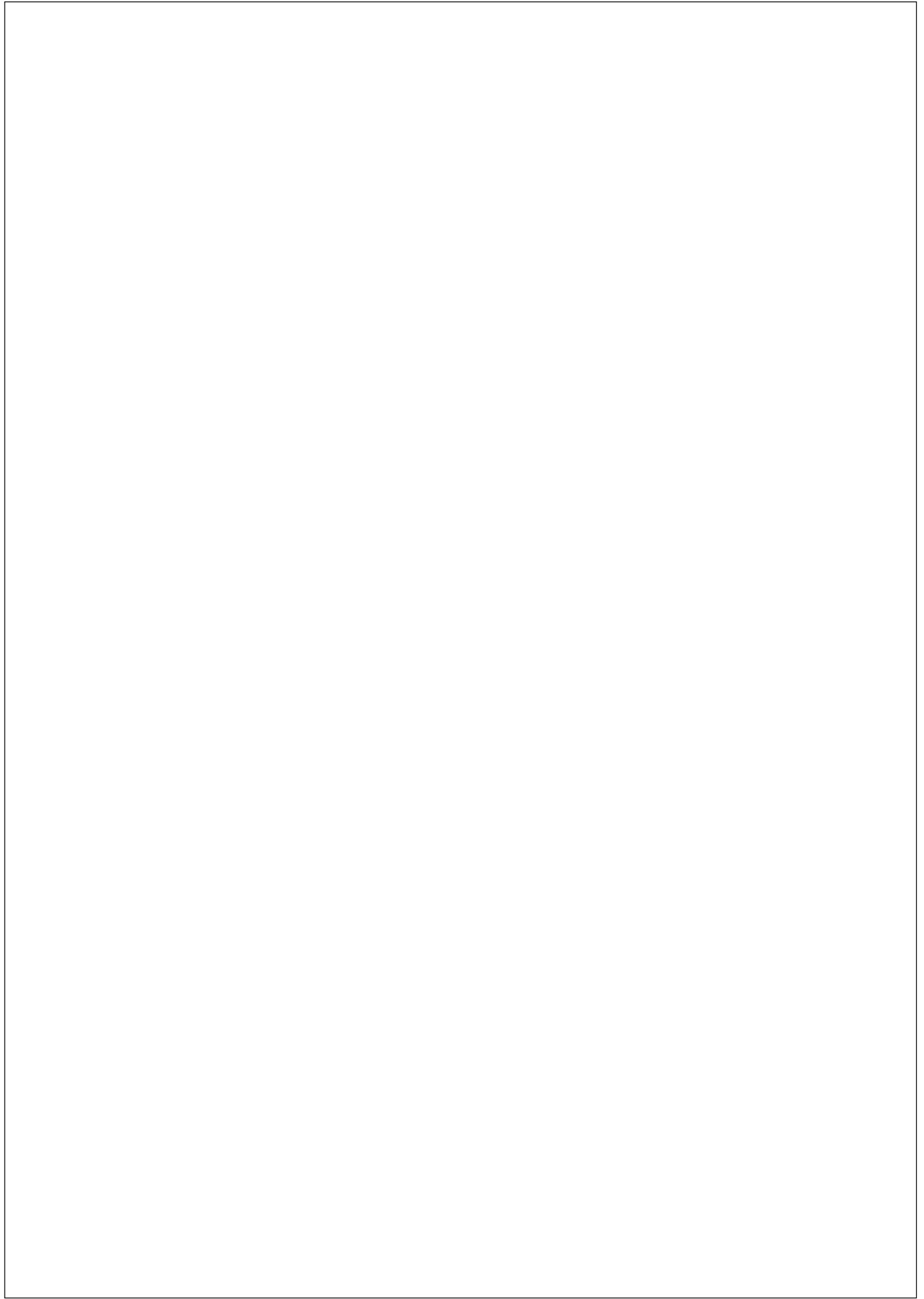
B : *Hogeschool voor Vertalers en Tolken – F. Simonis – Trierstraat 84 – 1040 Brussel – ☎ 02-230 12 60*

C : *Stichting-Lodewijk De Raet – Liedtsstraat 27-29 – 1210 Brussel – ☎ 02-242 01 11*

D : *Centrale Raad voor het Katholiek Lager Onderwijs – Guimardstraat 1 – 1040 Brussel – ☎ 02-507 06 64*

E : *Departement voor Lerarenopleiding – R.U.G. – Sint-Pietersplein 5 – 9000 Gent – ☎ 091-64 35 49*

F : *Afdeling Historische Pedagogiek – K.U.L. – Ann Verbeyen-Vesaliusstraat 2 – 3000 Leuven – ☎ 016-28 62 54* ☐

Schoolagenda

Guy Van Bouwel (44) was 22 jaar onderwijzer en 12 jaar bezig met computers in de klas. Nu heeft hij zijn loopbaan onderbroken en in Oudehaarde een grote boerderij verbouwd. Daar ontvangt hij klasgroepen voor openlucht-computerklassen. Dit is zijn week.

M
A

Ik hou van maandag. 't Geeft je zo'n fris gevoel. Alles is weer nieuw. De plannen van het voorbije weekend krijgen vaste vorm na een voormiddag

telefoontjes.

Deze week komt er geen klasgroep. Er kan dus tijd gemaakt worden voor een aantal **herstellingen**: een afgebroken wastafel vervangen, een achtergebleven stukje vloertegelen, een lekkende dakgoot herstellen en konijnehokken bijmaken voor onze kinderboerderij.

P

Vanmiddag komt een studente 1ste kan. psychologie op computerles. Ze kreeg op de universiteit een cursus informatica maar droeg

er niet veel van mee. De meesten van haar medestudenten werkten al eerder met computers. Zij had echter in heel haar humaniora nog geen computer gezien. En die **achterstand** moet ze blijkbaar zelf inhalen.

's Avonds even over en weer naar Antwerpen. Een aantal vrienden vroegen me of ik educatieve programma's had om te demonstreren. Vrijblijvend uiteraard. Maar toch graag gedaan.

Een onderwijzer gebruikt zijn vrije namiddag om onze boerderij te bezoeken. Bij hem op school wil men computers

W
O

invoeren en hij komt informatie inwinnen over al wat hard- en software aangaat. De nadruk ligt duidelijk op het zoeken naar een

meerwaarde. Hij is erg **kritisch**, maar terecht. Te veel vernieuwingen werden doorgevoerd zonder voorafgaandelijk onderzoek naar rendabiliteit. Toch houdt hij vast aan een strak patroon van uurroosters en handboeken. Een soepelere opstelling zou meer kansen kunnen bieden om computers zinvol in te schakelen, zelfs al staat er in de klas maar één exemplaar. Hebben onze kinderen daar geen recht op?

B

Ik rijd naar een school in Hasselt. Zij hebben vier computers gekocht en ik geef de initiatielessen. Het voltallige personeel is er. De

toestellen staan keurig uitgepakt maar zijn nog niet aangesloten. De leraars nemen **aarzelend** plaats en durven de toetsen eerst niet goed aanraken. Wat voorzien was om twee uur te duren loopt veel langer uit. Het enthousiasme is groot. Meestal vind je in elke school wel een of twee voortrekkers, die na deze inleiding het roer overnemen.

Ik vertrek al vroeg naar **Nederland**. Vandaag maak ik kennis met de educatieve

V
R

software die wordt ontwikkeld aan de universiteit van Twente in Enschede. Daar zoek ik ook het Nationaal Informatiecentrum

Leermiddelen op. Een imposant gebouw waar je publikaties kunt kopen over al wat in Nederland aan software te verkrijgen is. Op de terugweg stop ik in Den Bosch om nog meer boeken op te halen. Thuis kan ik niet wachten om in al het meegebrachte materiaal te duiken. Het is al lang zaterdag voor ik ga slapen.

Za
Zo

Een leerkracht komt samen met zijn monitor de streek verkennen. Over enkele weken komen ze met de klas op computerklassen en ze

willen zich goed voorbereiden. De leerlingen werken hier niet alleen met computers. Ze bezoeken ook de archeologische **opgravingen** in Ename en gaan op natuurexploratie in de Zwalmstreek. De Vlaamse Ardennen bieden mogelijkheden genoeg. Vandaag zijn er nog geen leerlingen bij en de rondleiding eindigt met een stevige borrel bij Louiske «In den Akker.» 't Is tenslotte weekend.

